

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Lygių galimybių
kontrolieriaus
tarnyba

Socialiai atsakingų pirkimų gairės

Turinys

Santrumpos / 2

Ižanga / 3

I Rekomenduojami socialiniai kriterijai / 7

Prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai / 7

Sąžiningos prekybos kriterijus / 9

Sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimas / 12

Remiamų asmenų įdarbinimas / 13

Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės / 20

Lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas / 24

Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencija ir pagalba asmenims, patyrusiems tokį smurtą / 28

Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose / 31

II Kiti pirkimų socialiniai aspektai / 33

Tiekėjų pašalinimo pagrindai / 33

Neįprastai maža pasiūlyta kaina / 35

Rekomendacijos pasiūlymų vertinimui / 35

Rekomendacijos pirkimo sutarčių priežiūrai / 37

Nuorodos / 38

Santrumpos

Santrumpa	Sąvoka
BVPŽ	Bendrasis Viešųjų Pirkimų Žodynas
CVP IS	Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema
DSS	Darbuotojų sauga ir sveikata
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ES	Europos Sąjunga
Gairės	Socialiai atsakingų pirkimų gairės
JT	Jungtinės Tautos
NP	Nacionalinis pažangos planas
Pirkimo sutartis	Viešojo pirkimo-pardavimo sutartis ir pirkimo-pardavimo sutartis
Pirkimo vykdytojas (-ai)	Perkančioji organizacija arba perkantysis subjektas
PĮ	Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse perkančiųjų subjektų, įstatymas
SAP	Socialiai atsakingi pirkimai ir socialiai atsakingi viešieji pirkimai
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
VPĮ	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas
WFTO	Pasaulinė sąžiningos prekybos organizacija (<i>World fare trade organization</i>)

Ižanga

Socialiai atsakingi pirkimai (toliau – SAP) – tai pirkimai, kuriais siekiama atsižvelgti į perkamų prekių, paslaugų ir darbų poveikį visuomenei, prisidedant prie socialinių klausimų sprendimo.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 5 punkto / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 5 punkto pakeitimuose, kurie įsigaliojo 2023-01-01, nurodyta, kad Pirkimo vykdytojas turi siekti, jog *įsigyjant prekes, paslaugas ar darbus būtų prisidedama prie socialinių klausimų, pavyzdžiui,*

remiamų asmenų įdarbinimo,

sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimo,

lygių lygių galimybių ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimo,

psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą,

priemonių įgyvendinimo klausimų, sprendimo.

Siekdama nurodytų tikslų, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija (šiuo atveju – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija) teisės aktu pagal kompetenciją gali nustatyti pirkimo vykdytojams keliamus **rodiklius** ir (ar) jų pirkimuose taikytinus **kriterijus**, taip pat **jų taikymo tvarką**. Kadangi privalomų reikalavimų nebuvo nustatyta, Tarnyba, siekdama padėti pirkimo vykdytojams vykdyti SAP, parengė šias Gaires.

Atkreipiame dėmesį, kad Gairės yra rekomendacinio pobūdžio metodinė priemonė ir SAP rodiklių, privalomų SAP kriterijų bei privalomos jų taikymo tvarkos nenustato.

Gairių tikslas – padėti pirkimo vykdytojams planuoti ir vykdyti viešuosius pirkimus, atliekamus vadovaujantis VPĮ arba pirkimus, atliekamus vadovaujantis PĮ (toliau kartu – pirkimus), kuriuos vykdant būtų prisidedama prie socialinių klausimų sprendimo. Gairės rengė Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – Tarnyba), bendradarbiaudama su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir jai pavaldžiomis įstaigomis, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

SAP vykdymas reikalauja iš pirkimo vykdytojo atsakingo pasiruošimo tokiam pirkimui

Ruošiantis SAP, svarbu apgalvoti, prie kokio socialinio klausimo sprendimo galima būtų prisidėti konkrečiu pirkimu, kokie tiekėjai potencialiai galėtų dalyvauti pirkime ir atitinkamai pasirinkti taikomus socialinius kriterijus. Todėl Gairėse yra pateikiama informacija apie konkrečius socialinius klausimus (problemas) ir jų svarbą, kad pirkimo vykdytojai būtų lengviau suprasti, kodėl būtų šis socialinis klausimas yra svarbus ir kodėl jį reikėtų spręsti.

Vykdam SAP, siekiama atsižvelgti į pirkimo vykdytojų perkamų prekių, paslaugų ir darbų poveikį visuomenei. Pirkimo vertė ne visuomet yra svarbi – ir vykdant mažos vertės pirkimus, galima pasiekti teigiamą socialinį poveikį, skatinti smulkų ir vidutinį verslą. Pavyzdžiui, atliekant mažos vertės pirkimą neskelbiamos apklausos būdu, galima reikalingų prekių ir/ar paslaugų įsigyti iš tiekėjų, kurie dalyvauja **socialinių dirbtuvių**¹ projekte (socialinėse dirbtuvėse ugdomi, lavinami ir palaikomi darbingo amžiaus žmonių su intelekto ar psichosocialine negalia darbiniai įgūdžiai, kurie ateityje padėtų įsidarbinti atviroje darbo rinkoje. Socialinės dirbtuvės kuriamos tam, kad asmenys su negalia dirbtų jiems prieinamus darbus ir galėtų užsidirbti. Vieni siuva maišelius, kiti valo laiptines, tvarko aplinką ir t. t. 2023 m. gegužę Lietuvoje veikė 27 socialinės dirbtuvės, kuriose darbo rinkai būtinus įgūdžius ugdė per 450 žmonių su intelekto ar psichosocialine negalia²).

SAP taikymo sritis yra labai plati, todėl socialinių kriterijų taikymas ir poveikis (skatinamas atsakingas verslas, mažinama socialinė atskirtis, kovojama su diskriminacija, užtikrinama atskirų socialinių grupių integracija) gali būti

¹ Socialinių dirbtuvių sąrašą pagal regioną galite rasti čia: *Pertvarka tavo regione*: <https://pertvarka.lt/>

² <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/zmones-su-negalia-bendruomeneje>

tiesiogiai nematomas. Pirkimų procese socialiai atsakinga kryptis ar siekiamas socialinis poveikis formuojamas rengiant techninę specifikaciją, nustatant pašalinimo pagrindų ir/ar kvalifikacijos reikalavimus ir/ar ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, rengiant pirkimo sutarties projektą (arba pagrindines sutarties sąlygas). Visais atvejais rengiantis pirkimui turėtų būti atliktas rinkos tyrimas ir (ar) rinkos konsultacija, kurie leistų išsiaiškinti, kurie socialiniai kriterijai padėtų pirkimu pasiekti socialinį poveikį. **Daugiau informacijos, kokį socialinį kriterijų pasirinkti, pateikiame 1 pav.:**

1 pav. Socialiniai kriterijai – kokį kriterijų pasirinkti?

Socialinis kriterijus		Gali būti nustatomas:
	Prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimai	<ul style="list-style-type: none"> • nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės ar trukmės; • nepriklausomai nuo žmonių, vykdančių sutartį, skaičiaus.
	Sąžiningos prekybos kriterijus	
	Remiamų asmenų įdarbinimas	<ul style="list-style-type: none"> • rekomenduojamas sudarant 7–12 mėn. ir ilgalaikes pirkimo sutartis*; • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės; • nepriklausomai nuo žmonių, vykdančių sutartį, skaičiaus.
	Sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimas	<ul style="list-style-type: none"> • rekomenduojamas sudarant 7–12 mėn. ir ilgalaikes pirkimo sutartis*; • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės; • rekomenduojamas, kai sutartį vykdys (prekes ties, paslaugas teiks, darbus atliks) daugiau nei 2 žmonės.
	Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas	
	Lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas	
	Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencija ir pagalba asmenims, patyrusiems tokį smurtą	<ul style="list-style-type: none"> • gali būti nustatomas nepriklausomai nuo numatomos pirkimo sutarties vertės ar trukmės; • gali dalyvauti tik VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje / PĮ 35 straipsnio 1 dalyje nurodyti tiekėjai /subtiekėjai (t. y., turintys specialų statusą).
	Rezervuota teisė dalyvauti pirkimuose	

- * **Ilgalaikės pirkimo sutartys** – sutartys, kuriose nustatomas prekių tiekimo, paslaugų teikimo ar darbų atlikimo laikotarpis yra ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo pirkimo sutarties įsigaliojimo.

Pastaba. Vykdamas SAP, jei pirkimo vykdytojas mano esant reikalinga, bei siekiant didesnio socialinio poveikio, galima pirkimo dokumentuose kelti tiek vieną, tiek kelis socialinius kriterijus.

Asmenų su negalia integracija į visuomenę ir remiamų asmenų įdarbinimas

VPĮ 37 straipsnio 2 dalies / PĮ 50 straipsnio 2 dalies nuostata, jog visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims, techninės specifikacijos, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į asmenų su negalia kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams, yra perimta iš **JT Neįgaliųjų teisių konvencijos** (toliau – JT NTK)³, kurią yra ratifikavusios visos ES šalys narės, tarp jų ir Lietuva.

JT NTK taip pat pripažįstama asmenų su negalia⁴ asmeninio savarankiškumo ir nepriklausomumo, įskaitant laisvę rinktis, svarba ir kad asmenims su negalia turėtų būti suteikta galimybė aktyviai dalyvauti sprendimų dėl politikos krypčių ir programų, įskaitant tas, kurios yra tiesiogiai su jais susijusios, priėmimo procesuose. Kitaip tariant, pirkimo vykdytojai turėtų stengtis pirkti pripažindami asmenų su negalia poreikius ir įtraukdami juos į pirkimo procesą; jei taikoma VPĮ 37 straipsnio 2 dalies / PĮ 50 straipsnio 2 dalies nuostata – nustatyti prieinamumo reikalavimus techninėse specifikacijose, siekdami užtikrinti asmenų su negalia galimybę naudotis, pavyzdžiui, viešosiomis paslaugomis, viešaisiais pastatais, viešuoju transportu, viešąja informacija ir informacinių technologijų produktais bei paslaugomis, įskaitant taikomąsias žiniatinklio programas. Taip pat pirkimo vykdytojai gali nustatyti pasiūlymų vertinimo kriterijus, pagal kuriuos palankiau būtų vertinami pasiūlymai, kuriais siekiama užtikrinti aukštesnius standartus, nei nustatyta techninėse specifikacijose. SAP kriterijai visuomet turi tapti ir sutarčių vykdymo sąlygomis, už kurių nevykdymą turi būti nustatytos sankcijos.

Atliktų tyrimų duomenys ir išvados⁵ rodo, kad asmenų su negalia dalyvavimas darbo rinkoje, socialiniame, visuomeniniame, kultūriniame gyvenime yra dažnai ribojami dėl infrastruktūros priemonių nepritaikymo. Šios problemos priežastis panaikinimas leisti asmenims su negalia savarankiškai pasinaudoti esama infrastruktūra, būtų nereikalinga kito asmens pagalba, o taip pat asmenys su negalia galėtų savarankiškai patys pasinaudoti įvairiomis, jiems reikalingomis paslaugomis, kuriomis iki šiol negalėjo pasinaudoti dėl nepritaikytos infrastruktūros. Tinkamas infrastruktūros pritaikymas lemia geresnes asmenų su negalia įsidarbinimo ir išsilavinimo galimybes.

Lietuvos gyventojų užimtumo rėmimo sistemos tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą.⁶ SAP pagalba taip pat galėtų būti spręstinas 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano⁷ uždavinys 2.3 – didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą, t. y., didinti nedirbančiųjų įtraukimą į darbo rinką, siekiant užtikrinti tinkamą darbą ir pajamų šaltinį, bei, tuo pačiu, geriau panaudoti laisvų darbo išteklių potencialą ir spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą.

Lyčių lygių galimybių ir nediskriminavimo kitais pagrindais principų įgyvendinimas

Darbuotojų lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principai yra įtvirtinti Lietuvos Respublikos darbo kodekso 26 straipsnyje. Įgyvendindamas lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus, darbdavys, neatsižvelgdamas į darbuotojo lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, sveikatos būklę, santuokinę ir šeimines padėtį, etninę priklausomybę, priklausymą politinėms partijoms, profesinėms sąjungoms ar asociacijoms, religiją (išskyrus atvejus, kai darbuotojas dirba religinėse bendruomenėse, bendrijose ar centruose, jeigu reikalavimas darbuotojui dėl išpažįstamos religijos, tikėjimo ar įsitikinimų, atsižvelgiant į religinės bendruomenės, bendrijos ar centro etosą, yra

³ [Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Articles | United Nations Enable](#)

⁴ [Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I 2044 pakeitimo įstatymas](#)

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 21 d. Nutarimas [Dėl nacionalinės neįgaliųjų socialinės integracijos 2013–2020 metų programos patvirtinimo Nr. 1408](#)

⁶ Lietuvos Respublikos 2016 m. birželio 21 d. [užimtumo įstatymas Nr. XII-2470](#)

⁷ [998 Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo \(e-tar.lt\)](#)

įprastas, teisėtas ir pateisinamas), ketinimą turėti vaiką, taip pat į tai, kad darbuotojas naudojasi ar naudojosi šiame kodekse numatytais teisėmis, ar kitus įstatymuose numatytus pagrindus, privalo:

- 1) priimdamas į darbą, taikyti **vienodus atrankos kriterijus** ir sąlygas;
- 2) **sudaryti vienodas darbo sąlygas**, galimybes tobulinti kvalifikaciją, siekti profesinio tobulėjimo, persikvalifikuoti, įgyti praktinės darbo patirties, taip pat teikti vienodas lengvatas;
- 3) taikyti **vienodus darbo vertinimo ir atleidimo iš darbo** kriterijus;
- 4) **už tokį patį ir vienodos vertės darbą mokėti vienodą darbo užmokestį**;
- 5) imtis priemonių, kad darbuotojas darbo vietoje nepatirtų **priekabiavimo**, seksualinio priekabiavimo ir nebūtų duodami nurodymai **diskriminuoti**, taip pat nebūtų persekiojamas ir būtų apsaugotas nuo priešiško elgesio ar neigiamų pasekmių, jeigu pateikia skundą dėl diskriminacijos ar dalyvauja byloje dėl diskriminacijos;
- 6) imtis tinkamų priemonių, **kad asmenims su negalia būtų sudarytos sąlygos** gauti darbą, dirbti, siekti karjeros arba mokytis, įskaitant tinkamą darbo sąlygų sudarymą, jeigu dėl tokių priemonių nebūs neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos.

Darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 50 (penkiasdešimt), privalo priimti ir įprastais darbovietėje būdais paskelbti **lygių galimybių politikos** įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros principų **įgyvendinimo priemones**.

Psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonių įgyvendinimas

Smurto (įskaitant psichologinį smurtą) ir priekabiavimo prieš darbuotojus draudimas yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos darbo kodekso 30 straipsnyje. Darbdavys, kurio vidutinis darbuotojų skaičius yra daugiau kaip 50 (penkiasdešimt), privalo patvirtinti smurto ir priekabiavimo prevencijos politiką, įprastais darbovietėje būdais ją paskelbti ir įgyvendinti.⁸

Nors pasaulyje auga susidomėjimas įmonių socialine atsakomybe, Lietuvoje visuomenė ir valstybė toliau išlieka nepakankamai įsitraukę į įmonių socialinės atsakomybės principų plėtrą: atsakingo verslo principus taiko mažiau nei 50 proc. Lietuvos įmonių, kurių daugiau kaip 90 proc. sudaro labai mažos ir mažos įmonės (kuriose dirba atitinkamai iki 10 ir iki 50 darbuotojų). Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 m. atlikto tyrimo, kuriame buvo apklausiami įmonių vadovai, duomenimis, įvairius socialinės atsakomybės ir kitus veikti atsakingai skatinančius standartus yra įsidedę tik nedidelė dalis iš apklaustų įmonių: Socialinės atsakomybės gairių standartą ISO 26000 – 3,4 proc., Socialinės atsakomybės standartą SA 8000 – 4,0 proc., EBPO gaires daugiašalėms įmonėms – 1,7 proc., Kokybės vadybos standartą ISO 9001 – 33,5 proc.

Gairėse vartojamos pagrindinės sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos įstatymuose bei kituose norminiuose teisės aktuose nustatytas sąvokas.

⁸ XII-2603 Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (e-tar.lt)

I Rekomenduojami socialiniai kriterijai

 Socialinis kriterijus PRIEINAMUMO IR TINKAMUMO VISIEMS NAUDOTOJAMS REIKALAVIMAI	
Kodėl tai svarbu?	<p>Rengiant pirkimų technines specifikacijas, turi būti atsižvelgiama į VPĮ 37 straipsnio 2 dalyje / PĮ 50 straipsnio 2 dalyje nustatytą reikalavimą: Visų pirkimų, skirtų fiziniams asmenims (visai visuomenei, pirkimo vykdytojo tarnautojams ar darbuotojams), techninės specifikacijos, išskyrus pagrįstus atvejus, turėtų būti parengtos taip, kad jose būtų atsižvelgta į neįgalųjų kriterijus ir tinkamumą visiems naudotojams. Jeigu Europos Sąjungos ar nacionalinės teisės aktu yra nustatyti privalomi neįgalųjų kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai, pirkimo vykdytojai, rengdami technines specifikacijas, privalo jais vadovautis.</p> <p>Tinkamumas visiems naudotojams reiškia, kad pritaikyta aplinka, gaminiai, paslaugos bus naudingos ir prieinamos visiems žmonėms: tiek asmenims su negalia, tiek kitiems, funkcinį sutrikimų turintiems asmenims, taip pat tėvams su mažais vaikais, nėščiosioms, lygiai patogūs vyrams ir moterims. Pagal JT NTK svarbu užtikrinti lyčių lygybę, vienodą požiūrį ir lygias galimybes, teisę į asmens orumą, nediskriminavimą, asmenų su negalia teises. JT NTK teigiama, kad asmenys su negalia – tai asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie drauge su kitomis įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiomis sąlygomis su kitais asmenimis. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje ES 2019/882⁹ dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų nurodyta samprata „funkcinių sutrikimų turintys asmenys“ apima asmenis, turinčius kokių nors fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, su amžiumi susijusių sutrikimų, arba asmenis, kuriems dėl kitokių nuolatinių arba laikinų su kūno funkcionavimu susijusių priežasčių kyla įvairių kliūčių, dėl kurių jų galimybės naudotis gaminiiais ir paslaugomis sumažėja, todėl atsiranda poreikis tuos gaminius ir paslaugas pritaikyti šių asmenų specialiesiems poreikiams.</p>
Kriterijus gali būti nustatomas	kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus, kaip techninės specifikacijos ir (ar) kaip sutarties vykdymo sąlyga.
Kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose	<p>Jeigu ES ar nacionaliniu teisės aktu yra nustatyti privalomi asmenų su negalia kriterijai ir tinkamumo visiems naudotojams kriterijai, pirkimo vykdytojas privalo jais vadovautis rengdamas technines specifikacijas. Šiais atvejais aktualūs teisės aktai (nebaigtinis sąrašas):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, kuriuo nustatomi viešosios informacijos rengimo ir platinimo reikalavimai, tame tarpe ir prieinamumo reikalavimai viešajai informacijai; • Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 480 "Dėl bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo patvirtinimo";

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L0882>

	<ul style="list-style-type: none"> Lietuvos Respublikos gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas (įsigalioja nuo 2025 m. birželio 28 d.), kuris užtikrina kad rinkai būtų pateikiami tik Gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyti gaminiai, pažymėti CE ženklu, taip pat šio įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje nurodytos teikiamos paslaugos atitiktų šio įstatymo 1 priede nustatytus gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimus, pavyzdžiui, informacija apie gaminio naudojimą ant paties gaminio (etiketė, instrukcijos ir įspėjimas) turi būti pateikiama: <ol style="list-style-type: none"> daugiau kaip viena jusle atpažįstamu būdu; suprantamai; tokiu būdu, kad naudotojai galėtų ją suvokti; tinkamo dydžio ir tipo šriftu atsižvelgiant į numatomas gaminio naudojimo sąlygas ir užtikrinant pakankamą kontrastą, taip pat pritaikant tarpus tarp raidžių, eilučių ir pastraipų. <p>Perkant minėtuose teisės aktuose nurodytas prekes, paslaugas ar darbus į techninę specifikaciją įtraukiami šiuose teisės aktuose nustatyti reikalavimai.</p> <p>Nustatant prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus techninėse specifikacijose, aktualūs standartai pateikiami Gairių pabaigoje, skyrelyje Nuorodos.</p> <p>Perkant <i>skaitmenines paslaugas</i>, techninėse specifikacijose svarbu įtraukti kriterijus ir reikalavimus dėl pritaikymo asmenims su negalia. Kuriamos, modernizuojamos skaitmeninės paslaugos turi būti visiems paslaugų gavėjams (įskaitant ir asmenis su negalia) prieinamos, patogios ir lengvai suprantamos bei atliepančios jų poreikius.</p> <p>Perkant <i>mokymus</i> pirkimo vykdytojo darbuotojų kompetencijų tobulinimui, techninėse specifikacijose, kai tai aktualu konkretaus pirkimo metu, turėtų būti suformuluota, kad mokymai būtų organizuojami patalpose, prieinamose judėjimo, regos ar kitą negalią turintiems asmenims; jei reikalinga – techninėje specifikacijoje nurodoma, kad mokymų medžiaga turi būti pritaikyta regos ar kitą negalią turintiems asmenims, mokymų metu, turi būti užtikrintas vertimas į gestų kalbą.</p> <p>Įsigyjant <i>apgyvendinimo paslaugas</i>, vienas iš techninėje specifikacijoje nustatytų reikalavimų galėtų būti universalus patekimas į pastatą ir atskirus jo aukštus, t. y., pritaikytas specialius poreikius turintiems asmenims (jei tai aktualu pirkimo vykdytojui, pavyzdžiui, perkant apgyvendinimo paslaugą pirkimo vykdytojo svečiams, tarp kurių gali būti asmenų su negalia).</p> <p>Socialinį kriterijų nustatant kaip <i>ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kokybės kriterijų</i>, galėtų būti, pavyzdžiui, nustatomi papildomi prieinamumo reikalavimai, viršijantys techninėje specifikacijoje nustatytus reikalavimus, už kuriuos būtų suteikiamas papildomas kokybės balas.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo sutarties sąlygose ir (arba) pirkimo sutarties projekte pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą arba delspinigius [x proc./Eur] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo mato vienetą ir dydį</i>) nuo pradinės sutarties vertės be PVM už socialinio kriterijaus nevykdymą / netinkamą vykdymą (<i>pirkimo vykdytojas apibrėžia už kokių konkrečių prieinamumo reikalavimų nevykdymą bus skiriama bauda arba delspinigiai</i>).</p>

<p>Geroji praktika</p>	<p>Kaip užtikrinti, kad interneto svetainė būtų patogi akliems ir silpnaregiams?</p> <p>Pagrindinė taisyklė – naudoti kuo daugiau semantinių HTML programavimo kalbos elementų (tokie elementai aklyjų naudojamoms teksto skaitymo programoms padeda naviguoti turinyje).</p> <p>Svarbu aprašyti visas nuorodas ir mygtukus, teksto įvedimo laukus, nurodant aiškų kiekvieno elemento funkcionalumą bei grafinius elementus – naudojant alternatyvųjį tekstą. Taip pat reikėtų užtikrinti, kad svetainėje būtų galimybė naviguoti ne tik pele, bet ir klaviatūra, nuotraukos būtų aprašomos alternatyviu tekstu, nustatymui, ar vartotojas nėra robotas, naudoti elementus, paremtus ne tik grafika, bet ir garsine alternatyva, kad nuotraukoje esantį paveikslėlį galėtų pažymėti ir akylasis.</p> <p>Pritaikant interneto svetaines akliems ir silpnaregiams, jeigu įmanoma, turėtų būti naudojamas ARIA (arba lygiavertis) standartas. Tai – programavimo standartas, kuris, jei svetainės elementas yra unikalus, ekrano skaitymo programai nurodo jo funkcionalumą arba suteikia papildomą informaciją.</p> <p>Silpnaregiams svarbu, kad būtų išlaikytas pakankamai didelis kontrastas – jo tinkamumą galima išmatuoti internetiniais įrankiais. Taip pat reikėtų įsitraukti sąlygą, kad svetainė neprarastų savo struktūros ją didinant iki 200 proc.¹⁰</p> <p>Prieš nustatant reikalavimus IRT produktams ir paslaugoms būtų naudinga susipažinti su Europos standartu EN 301 549 V2.1.2 (2018-08), kuriame nurodyti IRT produktų ir paslaugų, įskaitant žiniatinklio turinį, mobiliąsias programas, funkcinio prieinamumo reikalavimai, kurie galėtų būti nustatomi pirkimo techninėje specifikacijoje.¹¹</p>
-------------------------------	--

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Socialinis kriterijus</p> <p>SĄŽINGOS PREKYBOS KRITERIJUS</p> </div> </div>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Vykdamas SAP, pirkimo vykdytojas, vadovaudamasis VPĮ 38 straipsnio 1 dalimi / PĮ 51 straipsnio 1 dalimi, nustatydamas pasiūlymų vertinimo kriterijus ar pirkimo sutarties vykdymo sąlygas, gali reikalauti naudoti specialų ženklą kaip įrodymą, kad perkamos prekės atitinka sąžiningos prekybos reikalavimus. Pirkime nustatomi reikalavimai, kuriuos įrodo reikalaujamas naudoti ženklas, privalo būti susiję su pirkimo objektu ir tinkami pirkimo objekto ypatybėms apibrėžti.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin: 10px 0;"> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin: 10px 0;"> </div> <p>Sąžininga prekyba gerina besivystančių šalių smulkiųjų ūkininkų ir žemės ūkio darbuotojų sąlygas bei padeda jiems siekti aukštesnio pragyvenimo lygio. Prekės, pažymėtos „Fairtrade“ ir lygiavertiais ženklais, sertifikuojamos pagal Sąžiningos</p>

¹⁰ <https://www.lygybe.lt/lt/eksperto-patarimai-kaip-uztikrinti-kad-interneto-svetaine-butu-patogi-akliesiems>

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L2102>

	<p>prekybos standartų kriterijus. Pasaulyje yra kelios tarptautinės sąžiningos prekybos standartizavimo organizacijos (Sąžiningos prekybos ženklavimo organizacija (toliau – SPŽO), Pasaulinė sąžiningos prekybos organizacija (toliau – PSPO)), kurios vadovaudamosi Tarptautinės socialinio ir ekologinio akreditavimo ir ženklavimo sąjungos (toliau – ISEAL) principais suteikia sąžiningos prekybos ženklus. Minėtos organizacijos priėmė „Sąžiningos prekybos principų chartiją“¹², kuri pateikė sąžiningos prekybos apibrėžimą ir nustatė sąžiningos prekybos principus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sąžininga gamintojo kaina, užtikrinanti tinkamą darbo užmokestį, padengiantį tvarios gamybos ir pragyvenimo išlaidas. Ši kaina turi būti ne mažesnė nei minimali sąžiningos prekybos kaina ir pelnas, jeigu jie nustatyti tarptautinės sąžiningos prekybos asociacijos; - ilgalaikiai, stabilūs santykiai su gamintojais ir gamintojų dalyvavimas nustatant sąžiningos prekybos standartus; - skaidrumas ir atsekamumas per visą tiekimo grandinę, siekiant užtikrinti tinkamą informaciją vartotojams; - gamybos sąlygos, atitinkančios aštuonias pagrindines TDO konvencijas; - aplinkos apsauga, žmogaus ir ypač moterų bei vaikų teisių apsauga ir pagarba tradiciniams gamybos metodams, kurie skatina ekonominį ir socialinį vystymąsi. <p>Prieš nustatant šį socialinį kriterijų naudinga įvykdyti rinkos tyrimą ir (arba) atlikti rinkos konsultaciją, kadangi bendradarbiaujant su tiekėjais galima geriausiai išsiaiškinti, ką rinka gali pasiūlyti pirkimo vykdytojui. Pirkimo vykdytojas turi įsivertinti, ar nustačius šį reikalavimą nebus dirbtinai apribota konkurencija. Taip pat būtina atsižvelgti į tai, ar perkamos prekės gali būti žymimos „Fairtrade“, „Rainforest Alliance“, „Utz Certified“ arba lygiavėrių ženklavimu. Geriausiai žinomi minėtais ženklais sertifikuojami produktai (sąrašas ne baigtinis):</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Fairtrade“ ženklu sertifikuojami produktai yra kava, arbata, kakava, cinamonas, grūdai, vaisiai (pavyzdžiui, bananai, avokadai, persikai, apelsinai, vynuogės, ananasai, arbūzai ir kt.), šokoladas, cukrus, medus, riešutai ir kiti maisto produktai. Taip pat rinkoje galima rasti sertifikuotų gėlių, sportinių kamuolių ir rūbų, kurių sudėtyje yra „Fairtrade“ sertifikuotos medvilnės. - „Rainforest Alliance“ sertifikuojami produktai yra bananai, kakava, kava, gėlės, vaisiai ir daržovės, prieskoniniai, riešutai, arbata ir kiti maisto produktai. - „Utz Certified“ sertifikuojami produktai yra kava, kakava, arbata, riešutai; - kiti lygiavėriai standartai galėtų būti pavyzdžiui, Kavos bendruomenės kodeksas (angl. <i>Code for the Coffee Community</i> (4C's), Etiška arbatos partnerystė (angl. <i>Ethical Tea Partnership</i>). SPŽO priima standartus, o nepriklausoma tarptautinė sertifikavimo bendrovė FLOCERT reguliariai tikrina, ar gamintojai juos atitinka, ir jiems išduoda sertifikatus.
<p>Kriterijus gali būti nustatomas</p>	<p>kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus, kaip techninės specifikacijos ir (ar) sutarties vykdymo sąlyga.</p>

¹² https://www.fair-trade.website/_files/ugd/291e20_d0760267b37a41328b80e4df127f85cb.pdf

<p>Kriterijaus tekstas (kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijus)</p>	<p>Socialinis kokybės kriterijus – kokybės balas suteikiamas už tai, kad perkamos prekės tiekiamos laikantis sąžiningos prekybos reikalavimų, taikant [„Fairtrade“, „Rainforest Alliance“, „Utz Certified“ arba lygiavertį standartą] (Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą standartą. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“).</p>
<p>Kriterijaus tekstas (kaip techninės specifikacijos ir (ar) sutarties vykdymo sąlyga)</p>	<p>Perkamos prekės turi būti tiekiamos laikantis sąžiningos prekybos reikalavimų, taikant [„Fairtrade“, „Rainforest Alliance“, „Utz Certified“ arba lygiavertį standartą] (Pirkimo vykdytojas nurodo reikalingą standartą. Kiekviena nuoroda pateikiama kartu su žodžiais „arba lygiavertis“), kuris užtikrina, kad visų perkamų sąžiningos prekybos sertifikatais sertifikuotų produktų gamyba ir prekyba yra vykdoma socialiai ir ekonomiškai atsakingai, draudžiant vaikų darbą, taip pat paisant aplinkosaugos reikalavimų.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: jei kriterijus nustatomas kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus: atitiktį nurodytam „Fairtrade“ standartui (pavyzdžiui, „Fairtrade“ klimato standartui, „Fairtrade“ tekstilės standartui, „WFTO Fair Trade“ standartui, „Rainforest Alliance“ standartui) arba lygiavertiems standartams įrodantys sertifikatai arba kiti objektyvūs lygiavertiniai įrodymai. Pirkimo vykdytojas pripažįsta bet kurį tiekėjo pateiktą ženklą, kuriuo patvirtinama, kad prekės, paslaugos ar darbai atitinka lygiavertių pirkimo vykdytojo reikalaujamo ženklo reikalavimus. Jei tiekėjas dėl objektyvių priežasčių negali gauti pirkimo vykdytojo reikalaujamo ar jam lygiavertio ženklo per nustatytą terminą, pirkimo vykdytojas pripažįsta bet kokias jam tinkamas tiekėjo pateiktas objektyvias priemones, įskaitant ir gamintojo techninius duomenis, bandymų protokolus, įrodančius, kad tiekėjo siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka specialius ženklo arba pirkimo vykdytojo nurodytus ženklavimo reikalavimus.</p> <p>Jei kriterijus nustatomas kaip sutarties vykdymo sąlyga, tiekėjas teikdamas pasiūlymą patvirtina, kad sutinka su visomis pirkimo dokumentuose nustatytomis sąlygomis, papildomi įrodantys dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas kartu su prekėmis arba per [x dienų] (pirkimo vykdytojo nurodytas terminas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti įrodančius dokumentus (jei jie nebuvo teikti kartu su pasiūlymu): atitiktį nurodytam „Fairtrade“ standartui (pavyzdžiui, „Fairtrade“ klimato standartui, „Fairtrade“ tekstilės standartui, „WFTO Fair Trade“ standartui, „Rainforest Alliance“ standartui) arba lygiavertiems standartams įrodančius sertifikatus arba kitus lygiavertinius įrodymus.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu privalo prižiūrėti, ar tiekėjo tiekiamos prekės atitinka nurodytas tiekėjo pasiūlyme bei pirkimo dokumentų reikalavimus. Prekių priėmimo metu nustatčius, kad prekės neatitinka nustatyto ženklavimo reikalavimo, pirkimo vykdytojas privalo tokių prekių nepriimti ir (ar) grąžinti visą prekių partiją (arba jos dalį) ir (ar) nutraukti sutartį. Grąžinus prekes, tiekėjas privalo per [x dienų] (pirkimo vykdytojo nurodytas terminas) grąžinti pirkimo vykdytojui pastarojo jau sumokėtą šių prekių kainą. Grąžintas prekes tiekėjas pasiima savo jėgomis ir savo sąskaita.</p>

Geroji praktika	<p>Jeigu yra vykdomas maitinimo paslaugų pirkimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos rekomendacijomis, vienas iš galimų savarankiškai nustatomų aplinkosauginių reikalavimų yra: „<i>Įsigyjant produktus, kurie įprastai importuojami iš trečiųjų šalių (pvz., cinamonas, šokoladas, kakava, arbata, kava, riešutai, egzotiniai vaisiai ir kt.) gali būti nustatomi reikalavimai jog maisto ruošai naudojami produktai būtų tiekiami laikantis sąžiningos prekybos reikalavimus atitinkančius standartus (pvz., „Fairtrade“, „Rainforest Alliance“, „UTZ Certified“ ir kt.) arba kitu tiekėjo pateiktu lygiaverčiu standartu.</i>“¹³, t. y., nustačius šį kriterijų maitinimo paslaugų pirkimas bus ir žalioji, ir SAP.</p>
------------------------	--

 Socialinis kriterijus SĄŽINGO DARBO UŽMOKESČIO MOKĖJIMAS	
Kodėl tai svarbu?	<p>Sprendamas dėl sąžiningo darbo užmokesčio mokėjimo kriterijaus nustatymo pirkime, pirkimo vykdytojas turi atsižvelgti į šio kriterijaus tikslą: kovoti su šešėline ekonomika bei skatinti tiekėjų socialinę atsakomybę, sąmoningumą mokant sąžiningą darbo užmokestį savo darbuotojams. Sprendžiant dėl šio kriterijaus nustatymo pirkime turėtų būti atsižvelgiama į tai, kokias užduotis vykdantys tiekėjo darbuotojai turi didžiausią tikimybę gauti nesąžiningą darbo užmokestį.</p>
Kriterijus gali būti nustatomas	<p>kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus, kaip sutarties vykdymo sąlyga.</p>
Kriterijus taikomas	<p>jungtinės veiklos partneriams, kurie tiesiogiai vykdo sutartį, pasitelkiamiems subtiekiėjams ir ūkio subjektams, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, jeigu jie tiesiogiai dalyvauja pirkimo sutarties vykdyme.</p>
Kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose	<p>VPĮ 55 straipsnio 12 dalyje ir PĮ 64 straipsnio 11 dalyje yra įtvirtintas skirtingas reglamentavimas, susijęs su tiekėjo mokamo darbo užmokesčio darbuotojams vertinimu:</p> <p>„Perkančioji organizacija gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekiėjo, jeigu jis pasitelkiamas, darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mediana <u>per paskutinius 12 mėnesių</u> (arba nuo įregistravimo dienos, jeigu veikla vykdoma trumpiau kaip 12 mėnesių) viršija jo ir subtiekiėjo, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytos atitinkamos ūkio šakos <u>0,8 vidutinės mėnesinės algos ar vidutinio valandinio atlygio</u>. Jeigu tiekėjas ar subtiekiėjas, kurio pajėgumais remiamasi, vykdo ekonomines veiklas, kurios nėra susijusios su konkrečiu viešuoju pirkimu, į darbuotojų sąrašą darbo užmokesčiui įvertinti tiekėjas negali įtraukti tų darbuotojų, kurie pagal ekonominės veiklos rūšies sekciją nėra susiję su konkrečiu viešuoju pirkimu.“ Atkreiptinas dėmesys, kad viešajame pirkime taikant socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų pagal VPĮ 55 straipsnio 12 dalies nuostatas, turi būti vertinama ne tai arba ne tik tai, kiek tiekėjas savo darbuotojams moka dabar ar kiek mokėjo anksčiau – bet turi būti vertinamas ir siūlomas mokėti (ateityje) darbo</p>

¹³ [https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/Rekomendacijos%20%C5%BEaliesiems%20pirkimams-MAITINIMO-PASLAUGOS\(1\).pdf](https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/Rekomendacijos%20%C5%BEaliesiems%20pirkimams-MAITINIMO-PASLAUGOS(1).pdf)

	<p>užmokestis. Tai reiškia, kad pasiūlymo vertinimo metu perkančioji organizacija iš esmės vertins pažadą, kurio tesėjimą ji privalės tikrinti sutarties vykdymo metu.</p> <p>„Perkantysis subjektas gali nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų ir įvertinti, kiek tiekėjo ir subtiekiejo, jeigu jis pasitelkiamas, <u>sutartį vykdysiantiems</u> ir perkančiojo subjekto pirkimo dokumentuose nurodytas užduotis atliksiantiems darbuotojams (toliau – nurodyti darbuotojai) siūlomo darbo užmokesčio mėnesio mediana viršija Lietuvos Respublikoje nustatytą <u>minimalų darbo užmokestį</u>. Tokiu atveju perkantysis subjektas privalo reikalauti, kad tiekėjas visą pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį užtikrintų, kad nurodytų darbuotojų darbo užmokesčio mėnesio mediana būtų ne mažesnė, negu buvo nurodyta pateikiant pasiūlymą. Jeigu perkančiajam subjektui kyla abejonų dėl tiekėjo pateiktos informacijos teisingumo, jis turi teisę kreiptis į kompetentingas institucijas, kad gautų visą reikiamą informaciją apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą. Informacija apie nurodytiems darbuotojams mokamo darbo užmokesčio mėnesio medianą perkančiajam subjektui teikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka¹⁴.“</p>
Teikiami dokumentai	<p>Vykdam sutartį kaip įrodymas teikiama darbo užmokesčio mėnesio mediana. Pirkimo vykdytojams reikia atkreipti dėmesį į tai, jog galimybė gauti duomenis iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SODRA) egzistuoja tik perkantiesiems subjektams nustatant socialinį kriterijų dėl tiekėjo mokamo darbo užmokesčio darbuotojams vertinimo pagal PĮ 64 straipsnio 11 dalies nuostatas, kadangi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. lapkričio 6 d. Nutarimo Nr. 1104 <i>Dėl informacijos apie darbuotojų, vykdančių viešojo pirkimo ar pirkimo sutartis, darbo užmokesčio mėnesio medianą teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo</i>¹⁵ nuostatos negalioja VPĮ 55 straipsnio 12 daliai.</p>
Geroji praktika	<p>Atsižvelgiant į grafoje Teikiami dokumentai nurodytus teisinius reglamentavimo aspektus, susijusius su įrodančių dokumentų gavimu, rekomenduotume sąžiningo darbo užmokesčio kriterijų nustatyti tik perkantiesiems subjektams. Jei šį kriterijų norėtų nustatyti perkančiosios organizacijos, kviečiame susipažinti su Tarnybos 2021 m. gruodžio 30 d. paskelbtu informaciniu pranešimu ir atlikti jame rekomenduojamus veiksmus.</p>

 <p>Socialinis kriterijus REMIAMŲ ASMENŲ ĮDARBINIMAS</p>	
Kodėl tai svarbu?	<p>Egzistuoja neigiamas visuomenės ir darbdavių požiūris į asmenis su negalia ir jų galimybes priimti sprendimus, dirbti bei savarankiškai gyventi. Dirbančių asmenų su negalia Lietuvoje aprėptis per maža. Asmenų su negalia užimtumo darbo rinkoje lygis 2022 m. – 30,5 proc.¹⁶ Asmenys su negalia neįdarbinami ar spaudžiami išeiti iš darbo dėl negalios progresavimo, dažno nedarbingumo ir pan. Asmenys su negalia taip pat</p>

¹⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b66b04a0015b11ea9681cd81dcdca52c>

¹⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b66b04a0015b11ea9681cd81dcdca52c>

¹⁶ 2023-03-20 SADM 2022 m_ veiklos ataskaita_teikti.pdf (lr.lt)

	<p>susiduria su ribotomis galimybėmis kreiptis dėl fizinės darbo vietos steigimo (pritaikymo), individualizuoto darbo grafiko bei kitų darbo sąlygų pritaikymo pagal konkretaus žmogaus poreikius ir negalią.</p> <p>2022 m. Užimtumo tarnyba bedarbiais įregistravo 20 tūkst. nuo karo veiksmų Ukrainoje pasitraukusių asmenų.¹⁷ Atvykstančių į Lietuvą asmenų, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas arba asmenų, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga turimi darbiniai įgūdžiai ir kvalifikacija (arba jų neturėjimas) dažnai neatitinka Lietuvos darbo rinkos poreikių, todėl jie dirba mažiau kvalifikuotą darbą nei dirbo savo kilmės šalyje. Dažnai šie asmenys negali dirbti darbo pagal savo turimą išsilavinimą dėl kalbos nemokėjimo arba kliūčių, kylančių pripažįstant jų kvalifikaciją.</p> <p>Trūksta integracijos ir reintegracijos į darbo rinką priemonių asmenims, priklausomiems nuo alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų. Daliai (apie 20 proc.¹⁸) priklausomų nuo alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų asmenų sugrįžimas į visuomenę tampa tikru iššūkiu, jie tampa nepageidautini darbo rinkoje, todėl jų sėkmingai integracijai ir reintegracijai reikalinga tolesnė pagalba ir palaikymas.</p> <p>Asmenims, grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų, yra labai didelis socialinių paslaugų poreikis – gyvenamosios vietos paieškos, nutrūkę ryšiai su šeima, socialinių įgūdžių stoka, neretai priklausomybės sulėtina jų resocializaciją. Užimtumas būtų vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių jų integraciją į visuomenę, tačiau tiek atsargus kai kurių darbdavių požiūris į įdarbinamą asmenį, kuris atliko bausmę, tiek pačių asmenų kvalifikacijos ir kompetencijų stoka sąlygoja mažesnę įsidarbinimo procentą.</p> <p>Valstybinės duomenų agentūros duomenimis, vyresnių nei 55 m. asmenų užimtumo lygis yra žemesnis negu 25–54 m. asmenų¹⁹. Tyrimai dėl diskriminacijos darbo santykių srityje sudaro 36 proc. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos atliekamų tyrimų dėl diskriminacijos amžiaus pagrindu.²⁰</p> <p>Pirkimo vykdytojui rekomenduojama prieš nustatant pirkimo dokumentuose šį socialinį kriterijų, atlikti rinkos tyrimą ir (arba) rinkos konsultaciją ir (arba) pasitarti su Užimtumo tarnybos specialistu²¹ ir sužinoti ar darbo rinkoje yra reikiamų specialistų, kurie atitiktų remiamų asmenų statusą, įsivertinti kiek maždaug laiko tiekėjas užtruktų kol tokį specialistą įdarbintų.</p>
<p>Kriterijus gali būti nustatomas</p>	<p>kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijus arba kaip sutarties vykdymo sąlyga.</p> <p> Nustatant socialinį kriterijų privaloma nustatyti kiek laiko, pavyzdžiui, mažiausiai 1 m. arba 3 m., tiekėjas privalo užtikrinti, kad sutartį vykdysiančių remiamų asmenų skaičius būtų ne mažesnis, nei nurodyta tiekėjo pasiūlyme, arba nurodant konkretų išdirbtų valandų skaičių arba nurodant konkrečias užduotis, kurias remiamas asmuo / asmenys privalo atlikti.</p>
<p>Kriterijus taikomas</p>	<p>Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiektėjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.</p>

¹⁷ <https://uzt.lt/data/public/uploads/2023/02/lietuvos-uzimtumo-2022-m.-tendencijos-ir-ateities-prognozes.pdf>

¹⁸ IDR PP_aprasymas(1).pdf (lrv.lt)

¹⁹ Rodiklių duomenų bazė - Oficialiosios statistikos portalas

²⁰ IDR PP_aprasymas(1).pdf (lrv.lt)

²¹ <https://uzt.lt/kontaktai/bendrosios-konsultacijos/32>

<p>Kriterijaus tekstas (kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijus)</p>	<p>Socialinis kokybės kriterijus – sutarties tiesioginiam vykdymui tiekėjas įsipareigotų įdarbinti arba paskirtų įdarbintą* [Pasirinkite] remiamą (-us) asmenį (-is), kuris (-ie) priklauso šiai (-ioms) tikslinei (-ėms) grupei (-ėms): <i>[pirkimo vykdytojas pasirenka konkrečią (-ias) grupę (-es) iš nurodytų asmenų]:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. negalia turintis (-ys) asmuo (-enys); 2. asmuo (-enys), faktiškai auginantis (-ys) vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų; 3. asmuo (-enys), slaugantis (-ys) (prižiūrintis (-ys)) šeimos narius ar kartu gyvenančius asmenis, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra; 4. asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga; 5. asmuo (-enys), baigęs (-ę) psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti; 6. asmuo (-enys), grįžęs (-ę) iš laisvės atėmimo vietų; 7. vyresnis (-i) kaip 55 metų asmuo (-enys). <p>Pirkimo vykdytojas turi nurodyti remiamų asmenų grupę (-es) ir maksimalų įdarbintų specialistų (asmenų) skaičių, už kurį suteikiami maksimalūs balai.</p> <p>Nustatant socialinį kriterijų pirkimo dokumentuose, galima pasinaudoti Tarnybos parengtų Statybos darbų pirkimų gairių 1 priede (nuo 6 psl.) aprašytu remiamų asmenų (nepalankioje padėtyje esančių asmenų) įdarbinimo pasiūlymų vertinimo kriterijumi.</p> <p><i>[Pasiūlymo formoje galėtų būti papildoma lentelė, pavyzdžiui:]</i></p> <p>Pasirašydamas šį pasiūlymą patvirtinu, kad įsipareigoju pirkimo sutarties vykdymo laikotarpiu būti įdarbinęs arba, pasirašydamas pirkimo sutartį, įsipareigoju įdarbinti*:</p> <table border="1" data-bbox="506 1178 1446 1604"> <thead> <tr> <th data-bbox="506 1178 924 1293">Asmenų iš nurodytos tikslinės grupės, skaičius <i>[pildo tiekėjas]</i></th> <th data-bbox="924 1178 1446 1293">Tikslinė grupė (-ės) <i>[pildo tiekėjas]</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="506 1293 924 1371">[Pasirinkite] asmenį (-is)</td> <td data-bbox="924 1293 1446 1371">[Pasirinkite]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="506 1371 924 1449">[Pasirinkite] asmenį (-is)</td> <td data-bbox="924 1371 1446 1449">[Pasirinkite]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="506 1449 924 1526">[Pasirinkite] asmenį (-is)</td> <td data-bbox="924 1449 1446 1526">[Pasirinkite]</td> </tr> <tr> <td data-bbox="506 1526 924 1604">[Pasirinkite] asmenį (-is)</td> <td data-bbox="924 1526 1446 1604">[Pasirinkite]</td> </tr> </tbody> </table> <p>Pastaba: nereikalingas eilutes išbraukti.</p>	Asmenų iš nurodytos tikslinės grupės, skaičius <i>[pildo tiekėjas]</i>	Tikslinė grupė (-ės) <i>[pildo tiekėjas]</i>	[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]	[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]	[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]	[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]
Asmenų iš nurodytos tikslinės grupės, skaičius <i>[pildo tiekėjas]</i>	Tikslinė grupė (-ės) <i>[pildo tiekėjas]</i>										
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]										
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]										
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]										
[Pasirinkite] asmenį (-is)	[Pasirinkite]										
<p>Kriterijaus tekstas (kaip sutarties vykdymo sąlyga)</p>	<p>Pirkimo sutarties tiesioginiam vykdymui tiekėjas turi paskirti įdarbintą arba, įsipareigoja sudarius sutartį įdarbinti* [Pasirinkite] asmenį (-is), kuris (-ie) priklauso šiai (-ioms) tikslinei (-ėms) grupei (-ėms) <i>[pirkimo vykdytojas rengdamas pirkimo dokumentus gali pasirinkti visus nurodytus remiamus asmenis arba pasirinkti konkrečią (-ias) grupę (-es) iš nurodytų asmenų]:</i></p>										

	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>negalią turintis (-ys) asmuo (-enys);</i> 2. <i>asmuo (-enys), faktiškai auginantis (-ys) vaiką (įvaikį) su negalia iki 18 metų;</i> 3. <i>asmuo (-enys), slaugantis (-ys) (prižiūrintis (-ys)) šeimos narius ar kartu gyvenančius asmenis, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra;</i> 4. <i>asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga;</i> 5. <i>asmuo (-enys), baigęs (-ę) psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti;</i> 6. <i>asmuo (-enys), grįžęs (-ę) iš laisvės atėmimo vietų;</i> 7. <i>vyresnis (-i) kaip 55 metų asmuo (-enys).</i>
<p>Įdarbinimo paaiškinimas</p>	<p>* įdarbinimas gali apimti ne tik darbo santykių sudarymą su asmeniu, sudarant darbo sutartį ar pameistrystės darbo sutartį, bet užimtumas gali būti skatinimas taip pat ir sudarant <u>trišalę</u> (tarp Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, stažuotę organizuojančios įmonės (šiuo atveju - tiekėjo) ir asmens, pasiūsto į stažuotę) stažuotės sutartį, kuri nesukuria darbo santykių.</p> <p><i>[pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose palieka visus įdarbinimo variantus ir tiekėjui leidžia pasirinkti, kurį įdarbinimo variantą siūlys arba paliekami tik tie įdarbinimo variantai, kurie yra aktualūs konkrečiam pirkime. Šios sąlygos turi persikelti ir į sutarties nuostatas pagal laimėjusio tiekėjo pasiūlymą]:</i></p> <p>a) Tiekėjas įsipareigoja įdarbinti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) sudarant darbo sutartį pirkime nurodytoms užduotims atlikti. Įdarbinimas gali apimti ir apmokymą (profesinį mokymą), jeigu apmokymai yra susiję su įdarbinimu. Šiuo atveju tiekėjas [x mėnesių, x metų] laikotarpiui arba [įrašyti konkrečias užduotis] užduotims atlikti, turi įdarbinti asmenį (-is) pagal neterminuotą arba terminuotą darbo sutartį (ar darbo santykiams prilygintu teisinių santykių pagrindu), atitinkančią Lietuvos Respublikos darbo kodekso²² ir kolektyvinės sutarties (jeigu tokią tiekėjas turi) reikalavimus. Su profesinio mokymo dalyviais sudaroma trišalė sutartis tarp Užimtumo tarnybos, asmens ir darbdavio (šiuo atveju tiekėjo). Trišalėje sutartyje numatoma, kad Užimtumo tarnyba finansuos profesinį mokymą, būsimas darbdavys (tiekėjas) po mokymo įdarbins asmenį pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją ne trumpiau kaip 6 mėnesių laikotarpiui, o profesinio mokymo dalyvis įsidarbins pas numatytą darbdavį (tiekėją) ir išdirbs pagal įgytą kvalifikaciją ar kompetenciją ne trumpiau kaip 6 mėnesius. Asmuo (-enys) gali būti įdarbinti tiek pilnam etatui, tiek ir nepilnai darbo dienai, ir (arba),</p> <p>b) Tiekėjas įsipareigoja įdarbinti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) pagal pameistrystės darbo sutartį. Pameistrystė turi būti susijusi su perkamomis prekėmis, paslaugomis ar darbais. Pažymėtina, kad įmonėje vienu metu leidžiama priimti dirbti - mokytis pameistrais ne daugiau kaip 10 proc. visų įmonėje su darbo sutartimis dirbančių asmenų. Jeigu įmonėje dirba iki 10 darbuotojų – leidžiama sudaryti tik vieną pameistrystės darbo sutartį, ir (arba),</p>

²² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f6d686707e7011e6b969d7ae07280e89/asr>

	<p>c) Tiekėjas įsipareigoja priimti bent [Pasirinkite] asmenį (-is) stažuotei. Stažuotė turi būti susijusi su perkamomis prekėmis, paslaugomis ar darbais. Stažuotė yra neapmokama ir nesukuria darbo santykių su tiekėju. Stažuotė negali trukti ilgiau kaip 6 (šešis) mėnesius. Asmeniui (-nims) (t. y. stažuotojui (-jams) turi būti užtikrintas stažavimasis ne mažiau kaip 20 valandų, bet ne daugiau kaip 40 valandų per savaitę.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: tiekėjas privalo pasiūlyme nurodyti tikslų įdarbinamų (paskiriamų vykdyti sutartį) remiamų asmenų skaičių ir, jei to reikalaujama pirkimo dokumentuose, pasirinkti asmenį (-is) (grupę asmenų), kuriuos iš pirkimo vykdytojo nurodytų tikslinių grupių įdarbins arba paskirs aktyviai vykdyti pirkimo sutartį (pavyzdžiui, tiekėjas pasiūlyme galėtų nurodyti, jog sutarčiai vykdyti bus įdarbintas 1 (vienas) neįgalusis asmuo ir (ar) paskiriamas aktyviai vykdyti sutartį 1 (vienas) vyresnis kaip 55 metų asmuo, tačiau teikiant pasiūlymą nebūtina nurodyti paskiriamo asmens (-ų) vardo pavardės ir kitų duomenų).</p> <p>Jei socialinis kriterijus nustatomas kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus ir tiekėjas už jį gauna papildomus kokybės balus, remiamo asmens (-ų) įdarbinimą ar paskyrimą aktyviai vykdyti sutartį įrodantys dokumentai privalo būti pateikti prieš įsigaliojant sutarčiai. Jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įvykdyti šią sutarties sąlygą, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p> <p><i>[nebaigtinis sąrašas. Konkrečius teikiamus dokumentus nurodo pirkimo vykdytojas pagal vykdomo pirkimo specifiką:]</i></p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas per [x mėnesį (-ius)] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas. Rekomenduojama nurodyti nuo 1 iki 3 mėn. laikotarpį, per kurį tiekėjas turi įdarbinti remiamą asmenį) nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti darbo sutarties su įdarbintu specialistu kopiją arba informaciją apie apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo laikotarpius iš SODROS²³ arba lygiavertę pažymą iš užsienio kompetentingos valstybės institucijos, teikiančios duomenis apie įdarbintus asmenis ir priskyrimą asmens grupei įrodančius dokumentus: pavyzdžiui, asmens su negalia pažymėjimo²⁴ (neįgaliojo pažymėjimo kopija²⁵); savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymo dėl vaiko laikinosios globos arba teismo nutarties dėl tėvystės ar vaiko nuolatinės globos nustatymo kopija; slaugomo asmens darbingumo lygio ir spec. poreikių pažymos arba pažyma iš SODROS, kad asmuo yra apdraustas valstybės lėšomis, kaip tėvas (jėtis) arba asmuo, paskirtas neįgaliojo globėju, rūpintoju ar aprūpintoju, slaugantys ar nuolat prižiūrintys namuose neįgalųjį asmenį bei gyvenamosios vietos deklaracija, iš kurios matytųsi, jog kartu su įdarbinamą (paskiriamą vykdyti sutartį) asmeniu gyvena ir asmuo su negalia; jei įdarbinamas (-i) (paskiriamas (-i) vykdyti sutartį) asmuo (-enys), kuriam (-iems) suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga – teikiama leidimo gyventi Lietuvos</p>

²³ <https://www.sodra.lt/lt/dokumentai/formos-ir-sablonai-gyventojams>

²⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/45b78cf0dabb11ed9978886e85107ab2>

²⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3e3ce0f0632f11e8acbae39398545bed>

Respublikoje kopija arba skaitmeninis leidimas laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje²⁶ (leidime yra nurodytas Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties²⁷ straipsnis - išdavimo pagrindas. Leidimo duomenų teisingumą ir leidimo galiojimą galima patikrinti Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje <https://www.migracija.lt/e-leidimas>); jei įdarbinamas (-i) ar paskiriamas (-i) vykdyti sutartį asmuo (-enys), baigęs (-ę) psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti – teikiamas dokumentas (pažyma) apie baigtą programą iš psichologinės socialinės reabilitacijos įstaigos (bendruomenės), turinčios licenciją teikti trumpalaikę socialinę globą socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims²⁸; asmuo (-enys), grįžęs (-ę) iš laisvės atėmimo vietų teikia Paleidimo iš suėmimo vykdymo ar bausmės atlikimo vietos pažymėjimo²⁹ kopiją; jei yra įdarbinamas (-i) ar sutartį paskiriamas (-i) vykdyti vyresnis (-i) kaip 55 m. asmuo (-ys), teikiama amžių įrodančio dokumento – paso, tapatybės kortelės ar kito lygiavertio dokumento kopija ir (arba) kiti lygiavertiniai įrodymai.

Renkami tik tokie duomenys ir tik toks jų kiekis, koks reikalingas atitikimui pirkimo dokumentuose nustatytam socialiniam kriterijui įrodyti vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento³⁰ 5 straipsnio 1 dalies c punkte numatytu **duomenų kiekio mažinimo principu**.

Užsienio šalių tiekėjai teikia tose šalyse kompetentingų oficialių institucijų išduodamus dokumentus. Kokie dokumentai išduodami ES šalyse, galima patikrinti e-Certis³¹.

Sutarties projekte rekomenduojama nurodyti per kiek laiko (pavyzdžiui, prieš pasirašant sutartį arba per **[1–3 mėn. nuo sutarties įsigaliojimo dienos]** (*tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas*) tiekėjas turi pirkimo vykdytojui pateikti specialistų sąrašą, jame nurodant specialisto vardą, pavardę, jei reikalinga - pareigas ir (ar) vykdomas užduotis, sudarytos darbo sutarties kopiją bei asmens (-ų) statusą įrodančius dokumentus (pavyzdžiui, informaciją apie priskyrimą tikslinei grupei, amžių įrodančius dokumentus (jeigu socialinis kriterijus yra susijęs su asmenų amžiumi) ir pan.), jeigu šių dokumentų pirkimo vykdytojas nereikalavo pateikti kartu su pasiūlymu. Taip pat rekomenduojama nustatyti, kad tiekėjas visą sutarties galiojimo laikotarpį (*prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpį*) arba konkretų dirbamų valandų skaičių arba nurodant konkrečias užduotis, kurias remiamas asmuo privalo atlikti privalo užtikrinti, kad specialistų sąrašė nurodytų specialistų skaičius būtų ne mažesnis, nei nurodyta tiekėjo pasiūlyme. Tiekėjas, sutarties vykdymo metu pasikeitus nurodytai informacijai, nedelsdamas privalo informuoti pirkimo vykdytoją ir pateikti atnaujintą nurodytų specialistų sąrašą ir pateikti įrodančius dokumentus. Jeigu įdarbintas remiamas asmuo (-enys) dėl atleidimo iš darbo pagrindo, ar dėl kitų objektyvių nuo tiekėjo nepriklausančių priežasčių nutraukia darbo sutartį prieš sutarties galiojimo (*prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo*) pabaigos terminą, nedelsiant, bet ne vėliau kaip per **[1 mėnesį]** (*arba kitą pirkimo vykdytojo nurodytą terminą*), tiekėjas privalo įdarbinti* naują asmenį iš remiamų asmenų tikslinės grupės, nurodytos socialinio kriterijaus tekste.

²⁶ <https://adic.lrv.lt/asmens-dokumentai/leidimai-gyventi-lietuovs-respublikoje/>

²⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.42837E5A79DD/asr>

²⁸ <https://sppd.lrv.lt/veiklos-sritys/licencijavimas/licencijos/>

²⁹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/9be57340a84c11ed8df094f359a60216/asr>

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

³¹ <https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/homePage>

<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu privalo prižiūrėti ar tiekėjas tinkamai laikosi šio socialinio kriterijaus, todėl turi reikalauti iš tiekėjo duomenų (dokumentų), įrodančių šios sąlygos tinkamą vykdymą, pavyzdžiui, tiekėjas privalo teikdamas prekių / paslaugų / darbų priėmimo-perdavimo aktus pateikti pirkimo vykdytojui sutartį vykdančių specialistų sąrašą, kurie vykdė priėmimo – perdavimo akte nurodytas konkrečias užduotis. Jei tiekėjas nepateiks minėto specialistų sąrašo, tai bus laikoma pirkimo sutarties pažeidimu ir tiekėjui bus taikomos sutartyje nustatytos sankcijos. Pirkimo vykdytojas gali nurodyti (jei reikalinga), kad tiekėjas [1 (vieną) kartą per ketvirtį] (arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas) privalo teikti ataskaitas, kuriose turi būti nurodytas įdarbintų nepalankioje padėtyje esančių asmenų skaičius ir atliktos užduotys.</p> <p><i>[taikoma tik kai socialinis kriterijus buvo nustatytas kaip sutarties vykdymo sąlyga:]</i> Jei darbuotojas nutraukia darbo sutartį pirma laiko arba jei yra objektyvių atleidimo iš darbo priežasčių, laikoma, kad tiekėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei buvo įvykdyta ne mažiau kaip <i>(pirkimo vykdytojo nustatytas procentas, bet ne mažiau kaip 80 proc.)</i> viso sutarto darbo laiko.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>Švedijos Nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra³² bendradarbiaudama su įvairiais partneriais, nustatė įvairius SAP kriterijus, įskaitant ir remiamų asmenų įdarbinimą. Tuo tikslu pirkime kaip trečiasis asmuo pasitelkiamos tiek valstybinės, tiek ir privačios įdarbinimo agentūros. Pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose gali nustatyti socialinį kriterijų³³, įpareigojantį tiekėją sutarties vykdymo metu įdarbinti asmenis (pirkimo vykdytojas nurodo konkrečias asmenų grupes), turinčius sunkumų darbo rinkoje ir kuriems reikia specialių pastangų gauti darbą. Pirkimo vykdytojas leidžia tiekėjams rinktis iš trijų galimybių:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Įdarbinti [vieną asmenį] (arba nustatomas kitas skaičius asmenų) pilnai [nepilnai] darbo dienai, kuris išdirbs [skaičių] mėnesių (skaičiuojant pilnomis darbo dienomis). Darbuotojas gali būti įdarbintas nuolatiniam arba laikinam darbui, vadovaujantis Darbuotojų apsaugos aktu (1982:80), nebent yra sudaryta kolektyvinė darbo sutartis. Darbuotojo dirbamas darbas turi būti susijęs su viešojo pirkimo metu sudaryta sutartimi. Darbo laikotarpis gali apimti ir darbuotojo mokymus, jei tai susiję su darbuotojo darbu pagal sutartį. Ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sutarties vykdymo pradžios privalo būti įdarbintas [skaičius] asmuo(-enys). Jei darbuotojas nutraukia darbo sutartį pirma laiko arba jei yra objektyvių atleidimo iš darbo priežasčių, laikoma, kad tiekėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei buvo įvykdyta ne mažiau kaip trys ketvirtadaliai (75 proc.) viso sutarto darbo laiko. 2. Priimti asmenį(-is) vienai ar daugiau stažuotojų visą ar ne visą darbo dieną, kurios kartu sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną. Stažuotės yra neapmokamos ir nesukuria darbinio santykių. Stažuotė gali trukti ne ilgiau kaip šešis mėnesius, nebent kolektyvinėje sutartyje, kuri yra privaloma tiekėjui, būtų nurodyta kitaip. Stažuotojo dirbamas darbas turi būti susijęs su viešojo pirkimo metu sudaryta sutartimi. Stažuotės laikotarpis gali apimti ir stažuotojo mokymus, jei tai susiję su stažuotojo darbu pagal sutartį. Ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sutarties vykdymo pradžios stažuotis privalo būti priimtas [skaičius] asmuo (-enys). Jei stažuotė nutraukiama anksčiau laiko dėl objektyviai priimtinių priežasčių,

³² <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/>

³³ Find sustainability criteria | Procurement Authority (upphandlingsmyndigheten.se)

	<p>laikoma, kad paslaugų teikėjas įvykdė savo įsipareigojimą, jei atlikta ne mažiau kaip trys ketvirtadaliai (75 proc.) visos sutartos stažuotės.</p> <p>3. Įdarbinami asmenys vienam ar daugiau darbų visą ar ne visą darbo dieną, kurie, kartu paėmus, sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną, ir vienai ar daugiau stažuuočių visą ar ne visą darbo dieną, kurios, kartu paėmus, sudaro ne mažiau kaip [skaičių] mėnesių visą darbo dieną.</p> <p>Tiekėjas gali įvykdyti savo įsipareigojimą įdarbindamas (įdarbindamas stažuotei) pas vieną ar daugiau subrangovų, atliekančių darbus pagal sutartį. Tiekėjas turi gebėti kontroliuoti kaip šie subrangovai laikosi sutarties sąlygų, ir užtikrinti, kad jie dalyvautų vykdant sutarties priežiūrą.³⁴</p>
--	--

 Socialinis kriterijus ŠEIMOS IR DARBO ĮSIPAREIGOJIMŲ DERINIMO PRIEMONĖS	
Kodėl tai svarbu?	<p>ES kontekste Lietuva išsiskiria didžiausiu atotrūkiu tarp moterų ir vyrų skiriamo laiko artimųjų priežiūrai bei namų ruošai. Paprastai tariant, kol moteris rūpinasi namais ir artimaisiais, ji nebeturi laiko papildomam darbui, kvalifikacijos kėlimui, profesinių kontaktų mezgimui ir pan. Moterys daugiau laiko skiria namams, vaikų ir artimųjų priežiūrai. Lietuva neigiama prasme išsiskiria ES kontekste ir tuo, kad dauguma tiek vyrų, tiek moterų neturi galimybės daryti įtakos savo darbo laikui, kas apsunkina darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimą. Situacijai gerinti reikia mažinti kliūtis derinti profesinį ir šeimos, asmeninį gyvenimą.³⁵</p> <p>Asmenims su negalia darbo susiradimą apsunkina ribotai taikomos asmenų su negalia specifinius poreikius atitinkančios lanksčios darbo sąlygos, tokios kaip lankstus ar individualus darbo grafikas, nuotolinis darbas, darbo funkcijų skaidymas ir pan. Karjeros derinimą su priežiūra (vaikų, asmenų su negalia) apsunkina ilgos darbo valandos, darbo grafikas, darbdavio ir kolegų palaikymo trūkumas.</p> <p>Nustatant šį socialinį kriterijų pirkimo dokumentuose reikėtų atsižvelgti į tokias aplinkybes ar, pavyzdžiui, pats sutarties pobūdis leidžia dirbti lanksčiu darbo grafiku, pavyzdžiui, ar pirkimo vykdytojui reikalinga, kad konkretus sutartį vykdantis darbuotojas būtų įmonėje fiksuotomis darbo valandomis nuo 8:00 iki 17:00 val., tačiau galbūt tokiu atveju darbdavys gali suteikti kompensaciją už priežiūros/slaugos paslaugas.</p> <p>Šis socialinis kriterijus glaudžiai siejasi su kitais socialiniais kriterijais, ypač su remiamų asmenų įdarbinimu. Vykdamas SAP, jei pirkimo vykdytojas mano esant reikalinga, bei siekiant didesnio pirkimo socialinio poveikio, galima pirkimo dokumentuose nustatyti daugiau nei vieną socialinį kriterijų, tokiu atveju sutarties projekte turi būti nustatytos sąlygos dėl visų socialinių kriterijų įgyvendinimo sąlygų vykdant sutartį.</p>

³⁴ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/sustainable-public-procurement/social-hallbar-upphandling/procurement-with-the-aim-of-increasing-employment/>

³⁵ [https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/administracine-informacija/Pletros%20programos/%C4%AEtraukios%20dr%20pp/DR%20PP_aprasymas\(1\).pdf](https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/administracine-informacija/Pletros%20programos/%C4%AEtraukios%20dr%20pp/DR%20PP_aprasymas(1).pdf)

Kriterijus gali būti nustatomas	kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.
Kriterijus taikomas	Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiektėjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.
Kriterijaus tekstas	<p>Sutarties vykdymo laikotarpiu tiekėjo darbuotojui (-ams), tiesiogiai vykdančiams pirkimo sutartį, taikomos bent dvi [arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius. <i>Pirkimo vykdytojas ruošdamasis pirkimui ir atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką įvertina ar tiekėjas galės taikyti nurodytas priemones</i>] iš žemiau nurodytų šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonių:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lankstus darbo grafikas*, kai darbuotojas privalo darbovietėje būti fiksuotomis darbo dienos (pamainos) valandomis, o kitas tos dienos (pamainos) valandas gali dirbti prieš ar po šių valandų; 2. individualus darbo laiko režimas**, kai individualus darbuotojo darbo laikas paskirstomas per savaitę; 3. suskaidytos darbo dienos laiko režimas***, kai tą pačią dieną (pamainą) dirbama su pertrauka pailsėti ir pavalgyti, kurios trukmė ilgesnė negu nustatyta maksimali pertraukos pailsėti ir pavalgyti trukmė; 4. nuotolinis darbas****; 5. sutrumpinta 32 (trisdešimt dviejų) valandų per savaitę darbo laiko norma, už nedirbtą darbo laiko normos dalį paliekant nustatytą darbo užmokestį; 6. galimybė, esant poreikiui, atsivesti vaiką (įvaikį, globotinį, rūpintinį) į darbovietę ar suteikiama kompensacija už vaiko (įvaikio, globotinio, rūpintinio) priežiūros paslaugas; 7. bent viena papildoma laisva diena, paliekant nustatytą darbo užmokestį; 8. suteikiama kompensacija atlygiui, kurį tėvai / artimieji moka ateinančiam slaugytojui ar individualios priežiūros darbuotojui už šeimos narių ar kartu gyvenančių asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą tuo metu, kuomet jie dirba.
Paaiškinimas	<p>* Lankstus darbo grafikas. Dirbant pagal šį darbo režimą, darbuotojas privalo darbovietėje būti fiksuotomis darbo dienos valandomis, o kitas tos dienos valandas gali dirbti prieš ar po šių valandų. Paprastai fiksuotas darbo dienos valandas, kuriomis darbuotojas privalo dirbti darbovietėje, nustato darbdavys, o darbuotojas pats pasirenka kada atidirbs nefiksuotas darbo dienos valandas.</p> <p>Su darbdavio sutikimu yra galimybė perkelti neišdirbtas nefiksuotas darbo dienos valandas į kitą darbo dieną, nepažeidžiant maksimaliojo darbo laiko ir minimaliojo poilsio laiko reikalavimų.</p> <p>** Individualus darbo laiko režimas. Jeigu pasirenkamas individualus darbo laiko režimas, darbuotojas ir darbdavys dėl darbo laiko normos paskirstymo susitaria savo nuožiūra. Tik svarbu, kad nebūtų pažeisti maksimaliojo darbo laiko ir</p>

	<p>minimaliojo poilsio laiko reikalavimai, <i>pavyzdžiui, galima susitarti dirbti 4 dienas po 10 val. ir turėti 3 dienų savaitgalį.</i></p> <p>*** Suskaidytos darbo dienos laiko režimas. Dirbant pagal šį darbo režimą, tą pačią dieną dirbama su pertrauka pailsėti ir pavalgyti, kurios trukmė ilgesnė negu nustatyta maksimali pertraukos pailsėti ir pavalgyti trukmė, t. y. ilgesnė negu dvi valandos. Pavyzdžiui, <i>darbuotojas dirba 4 valandas, paskui turi 3 valandų pertrauką pailsėti ir pavalgyti, per kurią gali palikti darbovietę, o paskui po jos grįžta į darbą ir dirba dar 4 valandas.</i></p> <p>**** Nuotolinis darbas yra darbo organizavimo forma arba darbo atlikimo būdas, kai darbuotojas jam priskirtas darbo funkcijas ar jų dalį visą arba dalį darbo laiko su darbdaviu suderinta tvarka reguliariai atlieka nuotoliniu būdu, tai yra sulygoje darbo sutarties šalims priimtinoje kitoje, negu yra darbovietė, vietoje, taip pat naudodamas informacines ir elektroninių ryšių technologijas.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: Tiekėjas, rengdamas pasiūlymą gali pasirinkti vieną arba kelias iš pirkimo dokumentuose nustatytų šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonių, <i>pavyzdžiui, nurodyti, kad tiekėjo darbuotojams, tiesiogiai vykdančioms sutartį, bus taikomas individualus darbo laiko režimas ir/arba suteikiama galimybė, esant poreikiui, atsivesti vaiką (jvaikį, globotinį, rūpintinį) į darbovietę arba suteikiama kompensacija už vaiko (jvaikio, globotinio, rūpintinio) priežiūros paslaugas arba kompensacija atlygiui, kurį tėvai / artimieji moka ateinančiam slaugytojui ar individualios priežiūros darbuotojui už šeimos narių ar kartu gyvenančių asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą tuo metu, kuomet jie dirba ir t.t. arba nurodyti, jog konkrečią šeimos ir darbo įsipareigojimų priemonę (-es) nurodys pasirašant sutartį arba per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos.</i></p> <p>Papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Jei teikiant tiekėjo pasiūlymą konkreti taikoma šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonė (-ės) nebuvo nurodyta (-os), sutarčiai įsigaliojus Tiekėjas suderina su sutartį vykdsiančiais darbuotojais, kuri (-ios) priemonė (-ės) bus taikoma (-os) ir per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) pateikia šią informaciją pirkimo vykdytojui. Pasikeitus sutartį vykdančioms darbuotojams, kuriems buvo taikoma (-os) šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonė (-ės), toks suderinimas turi būti vykdomas iš naujo ir informacija pateikiama per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas).</p> <p>Tiekėjas per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos turi pirkimo vykdytojui pateikti patvirtintas darbo tvarkos taisykles arba nacionalinę (tarpšakinę), teritorinę, šakos (gamybos, paslaugų, profesinę), darbdavio ar darbovietės lygmens kolektyvinę sutartį, ir/arba individualų asmenų, kurie tiesiogiai dalyvaus vykdant pirkimo sutartį darbo grafiką ir/arba pasirašytą ketinimų protokolą arba kitą lygiavertį įpareigojančios formos dokumentą, pagal kurį tiekėjo darbuotojams, kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį, taikomos nurodytos šeimos ir darbo interesų derinimo priemonės ir/arba įrodymus dėl suteikiamos kompensacijos už vaikų priežiūros paslaugas, už asmenų, kuriems nustatyta nuolatinė slauga ar priežiūra, slaugą / priežiūrą, pateikiant sutarties su teikiančiu vaiko</p>

	<p>priežiūros paslaugas / slaugos, priežiūros paslaugas asmeniu arba institucija kopiją, mokėjimo įvykdymo patvirtinimą (pavedimo kopiją) arba kitą lygiavertį dokumentą.</p> <p> Renkami tik tokie duomenys ir tik toks jų kiekis, koks reikalingas atitikimui pirkimo dokumentuose nustatytam socialiniam kriterijui įrodyti vadovaujantis Bendrojo duomenų apsaugos reglamento³⁶ 5 straipsnio 1 dalies c punkte numatytu duomenų kiekio mažinimo principu.</p> <p>Pastaba: Sutarties projekte nustačius, kad šį socialinį kriterijų įrodantys dokumentai privalo būti pateikti prieš įsigaliojant sutarčiai, jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įvykdyti šią sutarties sąlygą, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.</p>
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Pirkimo vykdytojas visą [Pasirinkite] privalo užtikrinti, kad tiekėjas laikytųsi pasiūlytos (-ų) šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonės (-ių), todėl gali reikalauti iš tiekėjo dokumentų (pavyzdžiui, atnaujinto darbo grafiko, jei jis yra periodiškai sudaromas/atnaujinamas), įrodančių šios sąlygos tinkamą vykdymą, gali būti numatyta galimybė pirkimo vykdytojui vykdyti patikrinimus ir/arba [kasmetinį] (pirkimo vykdytojas nurodo konkretų terminą) auditą, kurį vykdytų pats pirkimo vykdytojas arba pirkimo vykdytojo pasitelkta trečioji šalis.</p> <p>Tiekėjas, [Pasirinkite] pasikeitus taikomai šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimo priemonei (-ėms), nedelsdamas, bet ne vėliau nei per [x dienu] (pirkimo vykdytojas nurodo konkretų terminą) privalo informuoti pirkimo vykdytoją ir pateikti atnaujintą darbo grafiką ir/arba kitus įrodančius dokumentus.</p> <p>Jei tiekėjas nustatytais terminais nepateiks įrodymų dėl šeimos ir darbo įsipareigojimų priemonių taikymo arba pateikti įrodymai bus netinkami, tai bus laikoma pirkimo sutarties pažeidimu ir tiekėjui bus taikomos sutartyje nustatytos sankcijos.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>1. Katalonijos (Ispanija) regioninė vyriausybė 2018 m. sudarė 75 mln. Eur vertės preliminariąją sutartį dėl pastatų, patalpų ir infrastruktūros valymo paslaugų. Į konkursą buvo įtraukti socialiniai kriterijai. Siekdama pagerinti galimybes dalyvauti konkurse smulkiam ir vidutiniam verslui ir socialinėms įmonėms, Katalonijos regioninė vyriausybė suskaidė sutartį į devynias pirkimo objekto dalis, o vieną objekto dalį rezervavo specialiesiems užimtumo centrams ir reintegracijos įmonėms, kurios taip pat galėjo teikti pasiūlymus kitoms pirkimo dalims. Surengusi išsamų bendradarbiavimo su rinka procesą, Katalonijos regioninė vyriausybė nustatė įvairius socialinius kriterijus, įskaitant darbuotojų sveikatos ir saugos aspektus, lyčių lygybės užtikrinimo priemones, asmeninio ir šeiminio gyvenimo derinimo priemones, incidentų šalinimo procedūrą ir apribojimus pavojingoms medžiagoms tekstilėje, iš kurios pagamintos valytojų uniformos ir kt. Konkurso dalyvių buvo prašoma pateikti stebėsenos planą, siekiant užtikrinti, kad jie galėtų įvykdyti socialinius reikalavimus.</p> <p>Šešiolikoje iš 39 įmonių, su kurioms buvo sudaryta preliminarioji sutartis buvo atliktas auditas, siekiant patikrinti jų atitiktį socialiniams kriterijams. Audito</p>

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

	<p>komanda, kurią sudarė Darbo santykių ir darbo kokybės generalinio direktorato specialistai (Užimtumo, socialinių reikalų ir šeimos ministerija), analizavo darbuotojų požiūrį ir nuomones, mokamą darbo užmokestį, darbo sutartis ir darbo laiką, siekdama patikrinti, ar yra įgyvendinami sutartyje nustatyti socialiniai kriterijai. Buvo nustatyti keli neatitikties atvejai. Bendradarbiaujant su tiekėjais, Katalonijos regioninei vyriausybei pavyko pagerinti socialinius paslaugų vykdymo aspektus. Į šio audito rezultatus ir naujai įvykdytų rinkos konsultacijų įžvalgas buvo atsižvelgta rengiant naują preliminariąją sutartį. Katalonų praktiniai patarimai vykdant socialiai atsakingus pirkimus: Labai daug dėmesio reikėtų skirti išsamiems rinkos tyrimams ir išankstinėms rinkos konsultacijoms. Jei įtraukiamos socialinės ir aplinkosaugos nuostatos, būtina reikia iš anksto apie jas įspėti rangovus, siekiant užtikrinti, kad jas būtų įmanoma įgyvendinti, parengti stebėsenos planą ir skirti jam įgyvendinti žmogiškųjų ir ekonominių išteklių. Be to, į sutartį reikėtų įtraukti tinkamas sankcijas už reikalavimų nesilaikymą.³⁷</p> <ol style="list-style-type: none"> Lietuvoje ERGO centriniame biure Vilniuje veikia vaikų erdvė „ERGO Aviliukas“ skirta 6–12 metų vaikams, kur jie gali žaisti, piešti, žiūrėti animacinius filmukus ir pan. Per dieną Aviliuke būna bent 3–5 vaikai. Įmonėje UAB „Smiltainis ir KO“ yra įgyvendinta ir įdiegta 4 darbo dienų savaitės tvarka (darbuotojai gali vieną dieną per savaitę pasiimti papildomą laisvadienį šeimos poreikiams).³⁸
--	---

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Socialinis kriterijus</p> <p>LYČIŲ LYGYBĖS IR NEDISKRIMINAVIMO KITAIS PAGRINDAIS PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS</p> </div> </div>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Lyčių lygybės principas, įgyvendinamas vykdant SAP, reiškia lyčių lygybės skatinimą pirkimų vykdytojams perkant darbus, prekes ar paslaugas. Tai reiškia, kad pirkimų vykdytojai atsižvelgia į sutartyje numatytų veiklų, susijusių su skirtingais moterų ir vyrų interesais, pobūdį ir rengia bei vykdo sutartis taip, kad būtų sumažinta lyčių nelygybė. SAP gali padėti kovoti su darbo jėgos nelygybe sudarant sutartis, sutarties vykdymo metu ir (arba) dėl sutarčių poveikio įsigytų prekių, paslaugų ar darbų naudotojams ar gavėjams.</p> <p>Remiantis ES Lyčių lygybės instituto (toliau – EIGE) duomenimis, nevienoda moterų ir vyrų koncentracija skirtinguose darbo rinkos sektoriuose išlieka problema. Pasak Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau – LGKT) 2020 m. ataskaitos³⁹, švietimo srityje vis dar pastebima profesinė segregacija, kai moterys ir vyrai pasiskirsto skirtingose studijų srityse. Sektoriai, kuriuose tradiciškai dirba daugiau moterų nei vyrų, neretai pasižymi ir mažesniu bei nekonkurencingu darbo užmokesčiu⁴⁰. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2021 m. statybos srityje dirbo 90 proc. vyrų, transporto ir saugojimo srityje – 72 proc. vyrų, informacijos ir ryšių srityje – 62</p>

³⁷ C_2021_3573_F1_OTHER_AUTONOMOUS_ACT_LT_V3_P1_1156678.PDF (lv.lt)

³⁸ https://www.vdi.lt/Seima_ir_darbas/Praktika_list.aspx

³⁹ https://lygybe.lt/data/public/uploads/2021/03/lr_lygiu_galimybiu_kontrolieriaus_2020_m_veiklos_ataskaita.pdf

⁴⁰ Rodiklių duomenų bazė – Oficialiosios statistikos portalas

	<p>proc. vyrų. Moterys dažniau dirbo žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityse (86 proc. visų darbuotojų), švietimo srityje (80 proc. visų darbuotojų)⁴¹.</p> <p>2022 m. Lietuva, EIGE skaičiuojamame lyčių lygybės indekse surinkusi 60,6 balo iš 100 galimų, užėmė 20-tą vietą tarp 27 ES valstybių (100 balų rezultatas reikštų, kad šalis pasiekė faktinę moterų ir vyrų lygybę visose indeksu matuojamose srityse). Bendras ES šalių vidurkis yra 68,6 balo. Indeksu matuojama moterų ir vyrų padėtis šešiose srityse: darbo, pinigų, žinių, galios, laiko ir sveikatos. Atskirai stebima situacija smurto prieš moteris ir sąveikinės nelygybės (kai asmens nelygiavertę padėtį lemia keli tapatybės bruožai ir jų sąveika, pavyzdžiui, moterų su negalia ir kt.) srityse. Lietuvos progresas, palyginus su kitomis valstybėmis, yra lėtas ir dažniau „kosmetinis“, nei realus.⁴²</p> <p>Lyčių lygybės principo įgyvendinimas svarbus ne vien kaip žmogaus teisių užtikrinimas: lyčių lygybė taip pat atneša milžinišką socialinę ir ekonominę naudą. Lyčių lygybė daro didelį teigiamą poveikį bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienam gyventojui didinimui ir laikui bėgant jis tik didėja.⁴³</p> <p>Vadovaujantis Darbo kodekso 26 straipsnio 1 dalimi, tiekėjas <i>privalo įgyvendinti lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus. Tai reiškia, kad bet kokių darbdavio santykių su darbuotojais atvejais tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, seksualinis priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, sveikatos būklės, santuokinės ir šeiminės padėties, narystės politinėje partijoje, profesinėje sąjungoje ar asociacijoje, religijos (išskyrus atvejus, kai darbuotojas dirba religinėse bendruomenėse, bendrijose ar centruose, jeigu reikalavimas darbuotojui dėl išpažtamos religijos, tikėjimo ar įsitikinimų, atsižvelgiant į religinės bendruomenės, bendrijos ar centro etosą, yra įprastas, teisėtas ir pateisinamas), ketinimo turėti vaiką pagrindu, taip pat dėl to, kad darbuotojas naudojasi ar naudojosi Darbo kodekse numatytomis teisėmis, bei dėl aplinkybių, nesusijusių su darbuotojų dalykinėmis savybėmis, ar kitais įstatymuose nustatytais pagrindais yra draudžiami.</i></p> <p>Diskriminacija – tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.⁴⁴</p>
<p>Kriterijus gali būti nustatomas</p>	<p>kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.</p>
<p>Kriterijus taikomas</p>	<p>Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiekiėjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.</p>
<p>Kriterijaus tekstas</p>	<p>Sutarties vykdymo laikotarpiu tiekėjo darbuotojui (-ams), tiesiogiai vykdančiams pirkimo sutartį, taikomos bent dvi [arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius. <i>Pirkimo vykdytojas ruošdamasis pirkimui ir atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką įvertina ar tiekėjas galės taikyti nurodytas priemones</i>] lygių galimybių politikos įgyvendinimo priemonės:</p>

⁴¹ https://lygybe.lt/data/public/uploads/2023/05/lygiu_galimybiu_kontrolieriaus_tarnybos_metine_ataskaita_2022_leidiny-2.pdf

⁴² https://lygybe.lt/data/public/uploads/2023/05/lygiu_galimybiu_kontrolieriaus_tarnybos_metine_ataskaita_2022_leidiny-2.pdf

⁴³ [file:///C:/Users/614/Downloads/mh0821357enn_002%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/614/Downloads/mh0821357enn_002%20(1).pdf)

⁴⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0CC6CB2A9E42/asr>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. tiekėjo patvirtintas ir vykdamą sutartį taikomas klientų aptarnavimo standartas, kuris turi apimti ir lygių galimybių įgyvendinimo nuostatas (pavyzdžiui, darbuotojai turi pranešimo liniją apie galimai patirtą diskriminacinį elgesį, sukurtas tiekėjo reagavimo į pranešimus mechanizmas); 2. tiekėjas įgyvendina lygioms galimybėms skirtą iniciatyvą sutarties vykdymo metu: vieną sutarties vykdymo dieną paskiria [žmonių su negalia] (<i>pirkimo vykdytojas gali nurodyti ir kitą grupę, pavyzdžiui, asmenų, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas ar perkeliamojo asmens statusas, arba kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga; asmenų, baigusią psichologinės ir socialinės reabilitacijos programas, skirtas nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo priklausomiems asmenims reabilituoti</i>) įtraukties diena[*]; 3. tiekėjas sutarties vykdymo metu užtikrina darbo sąlygų/aplinkos prieinamumą tiesiogiai sutartį vykdančioms darbuotojoms, turintiems negalią (fizinis arba informacinis prieinamumas). Socialinis kriterijus negali būti nustatomas, jeigu dėl tokių priemonių bus neproporcingai apsunkinamos tiekėjo pareigos; 4. tiekėjas darbuotojams, tiesiogiai vykdančioms pirkimo sutartį, bent [1 (vieną) kartą per metus] (<i>arba pirkimo vykdytojas nurodo kitą terminą</i>) organizuoja mokymus apie lygias galimybes ir įvairovę darbe. Mokymai turėtų didinti darbuotojų gebėjimus atpažinti priekabiavimą ir kitas diskriminacijos formas, suteikti informacijos apie lygių galimybių integravimo priemones, paskatinti ir įtraukti darbuotojus (-as) į diskusiją apie saugesnės ir įtraukios darbo aplinkos kūrimą; 5. tiekėjas imasi priemonių skatinti moterų ir vyrų lygybę vykdamą pirkimo sutartį. Tiekėjo taikomos priemonės turi apimti bent vienos iš šių priemonių įgyvendinimą: <ol style="list-style-type: none"> a) [vienodo/proporcingo/minimalaus] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo ir paaiškina koks atstovavimas reikalingas, pavyzdžiui, reikalingas minimalus moterų dalyvavimas vykdamą sutartį, t. y., privalo dirbti bent viena moteris tiesiogiai vykdančią pirkimo sutartį</i>) moterų ir vyrų dalyvavimo komandoje, vykdančioje pirkimo sutartį; b) asmenims, vykdančioms pirkimo sutartį, Lygių galimybių veiksmų plano^{**}, sudarymą; c) asmens, atsakingo už lyčių lygybės stebėseną vykdamą pirkimo sutartį ir teikiančio stebėsenos ataskaitą, paskyrimą.
<p>Paaiškinimas</p>	<p>[*] Žmonių su negalia įtraukties diena: kartą metuose įmonės bei organizacijos visame pasaulyje kviečia žmones su negalia išbandyti naujas profesijas bei darbo roles. Šią dieną tūkstančiai duetų, kuriuos sudaro žmogus su negalia ir įmonės darbuotojas, praleidžia kartu – susipažįsta su įmone iš vidaus, išbando įprastas darbuotojų užduotis, dalyvauja susitikimuose, bendrauja su kolegomis.</p> <p>^{**} Lygybės planas – tai organizacijos veiksmų planas, kuriuo iškeliami tikslai ir prioritetai lygių galimybių, įvairovės ir įtraukties srityje, numatomos konkrečios priemonės bei siekiami rezultatai⁴⁵.</p>
<p>Teikiami dokumentai</p>	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p>

⁴⁵ <https://www.lygybesplanai.lt/istekliai-darbdaviams/lygybes-planas/>

Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos pirkimo vykdytojui turi pateikti:

- jeigu tiekėjas taiko 1 punkte nurodytą priemonę – tiekėjo vadovybės patvirtintą klientų aptarnavimo standartą; jeigu taikoma 2 punkte nurodyta priemonė – ne vėliau kaip iki pirkimo sutarties galiojimo pabaigos tiekėjas pirkimo vykdytojui turi pateikti lygioms galimybėms skirtos iniciatyvos įvykdymą patvirtinančius dokumentus (pvz., direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytas įsakymas dėl įtraukties dienos iniciatyvos organizavimo, įtraukties dienos nuotraukos, dalyvių atsiliepimai ir kt.);
- jeigu tiekėjas taiko 3 punkte nurodytą priemonę – teikia vadovybės patvirtintas lygių galimybių politikos įgyvendinimo priemones ir (arba) vadovybės patvirtintą vidinę tvarką ir (arba) kitą dokumentą (pvz., direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą įsakymą), kuriuo užtikrinamas darbo sąlygų/aplinkos prieinamumas tiesiogiai sutartį vykdančioms darbuotojams, turintiems negalią;
- jeigu taikoma 4 punkte nurodyta priemonė – ne vėliau kaip iki pirkimo sutarties galiojimo pabaigos tiekėjas turi pirkimo vykdytojui pateikti dalyvavimą mokymuose patvirtinančius sertifikatus (jei mokymų sertifikatai neišduodami, gali būti teikiama sudaryta sutartis dėl mokymų, sąskaitos ir kiti dokumentai);
- jeigu tiekėjas taiko 5 a) papunktyje nurodytą priemonę – darbo sutartį (-is) arba informaciją apie apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo laikotarpius iš SODROS arba lygiavertę pažymą iš užsienio kompetentingos valstybės institucijos, teikiančios duomenis apie įdarbintus asmenis arba darbo sutarčių kopijas, specialistų sąrašą, jame nurodant specialisto vardą, pavardę, jei reikalinga - pareigas ir (ar) vykdomas užduotis, ir (arba) individualų asmenų, kurie tiesiogiai dalyvaus vykdančią pirkimo sutartį darbo grafiką, arba kitą lygiavertį patvirtintą dokumentą, kuriame nurodomas atsakingų asmenų paskyrimo faktas;
- jeigu tiekėjas taiko 5 b) papunktyje nurodytą priemonę – teikia **Lygių galimybių veiksmų planą**, kuris apima:
 - *lygių galimybių padėties tiekėjo viduje aprašymą (pavyzdžiui, darbo užmokesčio atotrūkis, darbuotojų įvairovės statistika, anksčiau vykdytos priemonės lygių galimybių srityje, atlikti tyrimai tiekėjo viduje (pavyzdžiui, Lygių galimybių liniuotė ir kt.);*
 - *konkrečius rodiklius, kurie skirti pamatuoti Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimą;*
 - *Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimo stebėsenos mechanizmo aprašymą;*
- jeigu tiekėjas taiko 5 c) papunktyje nurodytą priemonę – direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą įsakymą ar vadovybės patvirtintą vidinę tvarką, ar kitą lygiavertį patvirtintą dokumentą, kuriame nurodomas atsakingo asmens paskyrimo faktas; stebėsenos ataskaitą.

Pastaba: Sutarties projekte nustačius, kad šį socialinį kriterijų įrodantys dokumentai privalo būti pateikti **prieš įsigaliojant sutarčiai**, jei tiekėjas minėtų dokumentų nepateikia, arba pateikti dokumentai neįrodo, kad tiekėjas galės įvykdyti šią sutarties sąlygą, tokiu atveju laikoma, kad tiekėjas atsisako sudaryti pirkimo sutartį nustatytais sąlygomis ir pirkimo vykdytojas siūlo sudaryti pirkimo sutartį tiekėjui, kurio pasiūlymas pagal nustatytą pasiūlymų eilę yra pirmas po tiekėjo, atsisakiusio sudaryti pirkimo sutartį.

<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už šio socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui [x proc.] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo mato vieneta ir dydį</i>) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, už laikotarpį, kurio metu nebuvo taikomos lygių galimybių priemonės.</p> <p>Sutarties projekte nurodoma kokių dažnumu [vieną kartą per pusę metų, vieną kartą per metus] (<i>tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas</i>) pirkimo vykdytojui yra teikiami duomenys dėl pasiūlyme numatytų lygių galimybių priemonių įgyvendinimo: pavyzdžiui, konkrečios rodiklių, kurie skirti pamatuoti Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimą, reikšmės, Lygių galimybių veiksmų plano įgyvendinimo ataskaita, stebėsenos ataskaita (<i>pirkimo vykdytojas nurodo konkrečius teikiamus dokumentus</i>).</p> <p>Taip pat gali būti nustatyta galimybė pirkimo vykdytojui patikrinti kaip tiekėjas laikosi šio socialinio kriterijaus: atliekant [kasmetinį] (<i>arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) auditą pačiam pirkimo vykdytojui arba pirkimo vykdytojui pasitelkus trečiąją šalį.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>Vienodo užmokesčio už vienodą darbą principas, kiti principai dėl lygių galimybių vyrams ir moterims yra įtvirtinti Belgijos Karalystės teisės aktuose. Belgijos viešųjų pirkimų sistemoje taip pat privaloma laikytis lygių galimybių ir vienodo darbo užmokesčio principo. Įmonės, pažeidžiančios šiuos teisės aktus, gali būti šalinamos iš pirkimų. Viešųjų pirkimų sutartyse įtvirtinama nuostata, kad sutarties šaliai pažeidus lygių galimybių principus, tai yra traktuojama kaip rimtas sutarties nuostatų pažeidimas.⁴⁶</p> <p>Belgijoje siūlomos viešojo pirkimo sutarties nuostatos apima lyčių lygybės klausimus, pavyzdžiui:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiekėjas imasi priemonių skatinti moterų ir vyrų lygybę vykdant sutartį. Šios priemonės gali apimti vienodą moterų ir vyrų dalyvavimą komandoje asmenų, vykdančių sutartį, veiksmų plano, skirto kovoti su esama nelygybe, sudarymą arba asmens, atsakingo už lyčių lygybės stebėseną vykdant sutartį, paskyrimą. 2. Sudarydamas asmenų, dirbsiančių prie sutarties vykdymo, komandą, tiekėjas įsipareigoja pasiekti [vienodo/proporcingo/minimalaus] abiejų lyčių atstovavimą. 3. Tiekėjas privalo užtikrinti abiejų lyčių atstovavimą teikiant konsultacijas sutarties rėmuose (ekspertai, žmonės su atitinkama patirtimi, darbo grupės, komitetai ir kt.). 4. Organizuojant renginius tiekėjas privalo užtikrinti abiejų lyčių atstovavimą tarp kalbėtojų.⁴⁷

<div style="display: flex; align-items: center;"> <div> <p>Socialinis kriterijus</p> <p>PSICHOLOGINIO SMURTO DARBO APLINKOJE PREVENCIJA IR PAGALBA ASMENIMS, PATYRUSIEMS TOKĮ SMURTĄ</p> </div> </div>	
<p>Kodėl tai svarbu?</p>	<p>Smurto ir priekabiavimo draudimas nustatytas Darbo kodekso 30 str., kuriame pateikiamas ir smurto bei priekabiavimo darbo aplinkoje apibrėžimas: <i>Smurtas ir</i></p>

⁴⁶ 20932_critere_marche_publicEN.indd (belgium.be)

⁴⁷ https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/manual_gender_perspective_and_equality_public_procurement.pdf

	<p>priekabiavimas, įskaitant psichologinį smurtą, smurtą ir priekabiavimą dėl lyties (smurtas ir priekabiavimas nukreiptas prieš asmenis dėl jų lyties arba neproporcingai paveikiantis tam tikros lyties asmenis, įskaitant seksualinį priekabiavimą), – bet koks nepriimtinas elgesys ar jo grėsmė, nesvarbu, ar nepriimtinu elgesiu vieną kartą ar pakartotinai siekiama padaryti fizinį, psichologinį, seksualinį ar ekonominį poveikį, ar nepriimtinu elgesiu šis poveikis padaromas arba gali būti padarytas, ar tokiu elgesiu įžeidžiamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka ar (ir) atsirado arba gali atsirasti fizinė, turtinė ir (ar) neturtinė žala.</p>
Kriterijus gali būti nustatomas	kaip sutarties vykdymo sąlyga, atsižvelgiant į pirkimo objekto pobūdį ir specifiką.
Kriterijus taikomas	Kriterijų gali įgyvendinti tiekėjas ir (arba) subtiekęjas, kuris tiesiogiai vykdo sutartį.
Kriterijaus tekstas	<p>Sutarties vykdymo laikotarpiu tiekėjas savo darbuotojui (-ams), tiesiogiai vykdančiams pirkimo sutartį, taiko bent dvi (arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius. Pirkimo vykdytojas ruošdamasis pirkimui ir atsižvelgdamas į pirkimo objekto specifiką įvertina ar tiekėjas galės taikyti nurodytas priemones) priemonės, skirtas psichologinio smurto prevencijai užtikrinti ir aktyvių veiksmų pagalbai asmenims, patyrusiems psichologinį smurtą, suteikti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tiekėjas nustato tinkamo elgesio ir etikos taisykles ir pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą teikimo ir nagrinėjimo tvarką; 2. tiekėjas paskiria asmenį (-is), į kurį gali kreiptis tiesiogiai pirkimo sutartį vykdančios darbuotojai, patyrę smurtą ar priekabiavimą; 3. tiekėjas darbuotojams, tiesiogiai vykdančiams pirkimo sutartį, bent [1 (vieną) kartą per metus] (arba pirkimo vykdytojas nurodo kitą terminą) organizuoja mokymus apie smurto ir priekabiavimo pavojus, prevencijos priemones, darbuotojų teises ir pareigas smurto ir priekabiavimo srityje; 4. tiekėjas tiesiogiai pirkimo sutartį vykdančius darbuotojus draudžia papildomu sveikatos draudimu, kuris apima ir individualių konsultacijų su psichiatru bei psichoterapeutu paslaugas; 5. tiekėjas yra sudaręs sutartį su psichologines paslaugas teikiančia įmone, kuri teikia konsultacijas darbuotojams, tiesiogiai vykdančiams pirkimo sutartį.
Teikiami dokumentai	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: papildomi dokumentai šiame etape nėra teikiami.</p> <p>Sutarties vykdymo etape: Tiekėjas per [x dienų] (tikslų terminą nurodo pirkimo vykdytojas) nuo sutarties įsigaliojimo dienos pirkimo vykdytojui turi pateikti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jeigu tiekėjas taiko 1 punkte nurodytą priemonę – tiekėjo vadovybės patvirtintą vidaus teisės aktą arba kitą lygiavertį įpareigojančios formos dokumentą, reglamentuojantį tinkamo elgesio ir etikos taisykles, nepriimtino elgesio draudimą, ir pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą teikimo ir nagrinėjimo tvarką, pavyzdžiui,

	<p>Saugios ir pagarbios darbo aplinkos aprašą⁴⁸ arba tiekėjo vadovybės patvirtintą Smurto ir priekabiavimo prevencijos politiką, apimančią:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>smurto ir priekabiavimo atpažinimo būdus, galimas smurto ir priekabiavimo formas;</i> • <i>supažindinimo su smurto ir priekabiavimo prevencijos priemonėmis tvarką ir (ar) mokymų darbuotojams apie smurto ir priekabiavimo pavojus, prevencijos priemones, darbuotojų teises ir pareigas smurto ir priekabiavimo srityje tvarką;</i> • <i>pranešimų apie smurtą ir priekabiavimą teikimo ir nagrinėjimo tvarką;</i> • <i>apie smurtą ir priekabiavimą pranešusių asmenų ir nukentėjusių asmenų apsaugos priemones ir jiems teikiamą pagalbą;</i> • <i>darbuotojų elgesio (darbo etikos) taisykles;</i> • jeigu tiekėjas taiko 2 punkte nurodytą priemonę – direktoriaus ar jo įgalioto asmens pasirašytą įsakymą ar vadovybės patvirtintą vidinę tvarką, ar kitą lygiavertį patvirtintą dokumentą, kuriame nurodomas atsakingo asmens paskyrimo faktas; • jeigu taikoma 3 punkte nurodyta priemonė – ne vėliau kaip iki pirkimo sutarties galiojimo pabaigos tiekėjas pirkimo vykdytojui turi pateikti dalyvavimą mokymuose patvirtinančius sertifikatus (jei mokymų sertifikatai neišduodami, gali būti teikiama sudaryta sutartis dėl mokymų, sąskaitos ir kiti dokumentai); • jeigu tiekėjas taiko 4 ir/ar 5 punkte nurodytą priemonę – galiojančią sutartį dėl papildomo sveikatos draudimo, arba psichologinės pagalbos teikimo.
<p>Patikrinimas ir sankcijos</p>	<p>Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už šio socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojui rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui [x proc.] (<i>pirkimo vykdytojas nurodo matą vieneta ir dydį</i>) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, už laikotarpį, kurio metu nebuvo taikomos psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemonės.</p> <p>Sutarties projekte rekomenduojama nurodyti tikrinimo būdą, koku dažnumu [pavyzdžiui, vieną kartą per pusmetį, vieną kartą per metus] pirkimo vykdytojui yra teikiama tiekėjo ataskaita / audito ataskaita apie tiekėjo įgyvendintas psichologinio smurto darbo aplinkoje prevencijos ir pagalbos asmenims, patyrusiems tokį smurtą, priemones, bei gali būti numatyta galimybė pirkimo vykdytojui vykdyti patikrinimus ir/arba [kasmetinį] (<i>arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas terminas</i>) auditą, kurį vykdytų pats pirkimo vykdytojas arba pirkimo vykdytojo pasitelkta trečioji šalis.</p>
<p>Geroji praktika</p>	<p>AB „IGNITIS GRUPĖ“ vykdoma smurto ir priekabiavimo politika apima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Darbuotojams, kaip papildomą naudą pasirinkusiems sveikatos draudimą, yra kompensuojama 12 susitikimų su psichologu. Psichologai taip pat kviečiami dirbti su komandomis, kai joje nutinka krizinių situacijų. Visiems darbuotojams ir jų artimiesiems yra prieinama psichologinė pagalbos linija, kuria paskambinus jiems suteikiama profesionali psichologo konsultacija.

⁴⁸ https://www.lygybe.lt/data/public/uploads/2022/06/lgkt_daugiau_balanso_a5_02.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> • Gerovės mentoriai – tai specialius mokymus praėję darbuotojai, kurie kolegoms teikia emocinę pagalbą. Jie taip pat skaito paskaitas įmonėms ir komandoms, organizuoja komandinės diskusijas, kartu sprendžia vidinius komandų savijautos klausimus. Inicatyva startavo 2022 m. sausio mėn. • Organizuojamas „Sveikatos meniu“ – visą mėnesį vykstanti sveikatos gerinimo iniciatyva, apimanti tiek fizinę, tiek emocinę sveikatą; apjungianti tiek aktyvias veiklas (boksą, jogą, miško maudynes, kvėpavimo pratimus, varžytis skatinusį žingsnių iššūkį), tiek paskaitas (sveika gyvensena, mityba, emocijų valdymas). • Veikia „Geros savijautos klubas“ – skiltis darbuotojų svetainėje, kurioje galima rasti informacijos apie emocinę sveikatą, įvairių praktikų ir sužinoti pagalbos kanalus. • Vykdytas projektas „Fail Talks“, kurio metu darbuotojai ir vadovai pristatė savo klaidų istorijas, pasakojo, kokios naudos ši patirtis davė. Veikė „Iššūkių laboratorija“ – tai savitarpio pagalbos sesijos, skirtos darbuotojų diskusijai apie kylančius emocinės sveikatos klausimus.⁴⁹ • Veikia „Pasitikėjimo linija“ - tai konfidencialus informavimo kanalas apie galimai neetišką AB „IGNITIS GRUPĖS“ darbuotojų elgesį, diskriminacijos ar korupcijos atvejus bei kitus susirūpinimą keliančius klausimus. • Vedama dėmesingumo (angl. mindfulness) 8 savaitių programa vadovams, taip pat vedamos praktikos darbuotojams. Programos efektyvumas buvo matuojamas tyrimais. Net 92 proc. vadovų ženkliai pagerino savo dėmesingumo ir įsisauganimo įgūdžius – jie tapo pastabesni, labiau susitelkę, esantys dabartyje ir gebantys ją priimti.
--	--

 Socialinis kriterijus REZERVUOTA TEISĖ DALYVAUTI PIRKIMUOSE	
Kodėl tai svarbu?	<p>Perkančioji organizacija, atlikdama supaprastintus pirkimus, ne mažiau kaip 2 procentus visų per kalendorinius metus atliktų supaprastintų pirkimų vertės pirkimų privalo rezervuoti VPĮ 23 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tiekėjams, išskyrus atvejus, kai šie tiekėjai perkančiajai organizacijai reikiamų prekių negamina, paslaugų neteikia ar darbų neatlieka.</p> <p>2023 m. sausio 1 d. netekus galios Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymui Nr. IX-2251 (su visais pakeitimais ir papildymais), buvo <u>panaikintas socialinių įmonių statusas</u>. Atitinkamai 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojus VPĮ 23 straipsnio⁵⁰ ir PĮ 35 straipsnio⁵¹ pakeitimams, VPĮ 23 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir PĮ 35 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktai neteko galios.</p> <p>Įsigaliojus aukščiau nurodytiems teisės aktų pakeitimams, prievolė perkančiosioms organizacijoms vykdyti rezervuotus pirkimus (perkantiesiems subjektams – galimybė) nedingo.</p>

⁴⁹ https://www.vdi.lt/Forms/Tema.aspx?Tema_ID=75

⁵⁰ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a5b8f8100c1611edb4cae1b158f98ea5>

⁵¹ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6763d3900c1711edb4cae1b158f98ea5>

	<p>Tiekėjai, kurie nuo 2023 sausio 1 d. neteko socialinės įmonės statuso, rezervuotuose pirkimuose gali dalyvauti, jeigu atitinka bent vieną VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3 - 5 punktuose nurodytą statusą.</p> <p>VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnis nustato galimybę atlikti rezervuotą sveikatos, socialinių, kultūros paslaugų, kurių BVPŽ kodai yra: 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, nuo 85000000-9 iki 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8 pirkimą, kuriame gali dalyvauti tik tiekėjai, kurie atitinka VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus.</p>
Kriterijus taikomas	<p>Tiekėjas, dalyvaujantis rezervuotuose pirkimuose, pirkimo sutarčiai įvykdyti kaip subtiekėjus gali pasitelkti tik VPĮ 23 (VPĮ 24)/ PĮ 35 (PĮ 36) straipsnio reikalavimus atitinkančius tiekėjus.</p>
Kriterijaus nustatymas pirkimo dokumentuose	<p>Jei yra vykdomas rezervuotas pirkimas pagal VPĮ 23/ PĮ 35 straipsnį, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą ar išankstinį informacinį skelbimą, nurodo, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir jame gali dalyvauti tik tokį statusą turintys tiekėjai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiekėjai, kuriuose nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės, dirba daugiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus*; • tiekėjai, kurio dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos, kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus*; • tiekėjai, kurio darbuotojai dalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, nustatytose Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, jeigu ne mažiau kaip 50 procentų to tiekėjo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus* yra darbo rinkoje papildomai remiami asmenys. <hr/> <p>Jei yra vykdomas rezervuotas pirkimas pagal VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnį, pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, nurodo, jog teikianti pasiūlymą įmonė privalo atitikti šias sąlygas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jos tikslas turi būti viešosios paslaugos, susijusios su paslaugomis, kurių BVPŽ kodai nurodyti VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnio 1 dalyje, teikimas; 2) jos pelnas gali būti panaudojamas tik įmonės veiklos tikslams. Pelnas gali būti paskirstomas ar perskirstomas tik atsižvelgiant į dalyvavimo įmonės valdyme veiksnius; 3) jos valdymo ar dalininkų struktūra pagrįsta darbuotojams suteikiamų nuosavybės ar dalyvavimo įmonės valdyme teisių principais arba reikalauja aktyvaus darbuotojų, paslaugų gavėjų ar suinteresuotų subjektų dalyvavimo įmonės valdyme; 4) per paskutinius 3 metus pirkimo vykdytojas su šia įmone nebuvo sudaręs pirkimo sutarties pagal VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

	<p>Vykdamas rezervuotą pirkimą pagal VPĮ 24/ PĮ 36 straipsnį, pirkimo sutarties trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 metai.</p>
Paaiškinimas	<p>*VPĮ 23 str. / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nurodytų tiekėjų atitinkamai tikslinei grupei priklausančių darbuotojų dalis nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiuojama Lietuvos Respublikos Ekonomikos ir inovacijų ministro 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 4-374 „Dėl tikslinėms grupėms priklausančių darbuotojų dalies nuo metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“⁵² nustatyta tvarka.</p>
Teikiami dokumentai	<p>Pasiūlymų vertinimo etape: Pirkimo dokumentuose, įskaitant skelbimą apie pirkimą, turi būti nurodyta, kad vykdomas rezervuotas pirkimas ir reikalaujama pagrįsti, kad tiekėjas atitinka VPĮ 23 (VPĮ 24) / PĮ 35 (PĮ 36) straipsnio reikalavimus (pateikiamas kompetentingos institucijos išduotas dokumentas ir (ar) tiekėjo patvirtinta deklaracija).</p> <p>VPĮ 23 straipsnio 3 dalyje / PĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tiekėjai, nurodyti šio straipsnio 1 dalyje (t. y. turintys specialų statusą), CVP IS nuolat turi skelbti savo gaminamų prekių, teikiamų paslaugų ar atliekamų darbų sąrašus (toliau – Sąrašus). Primintina, kad už pateiktą informaciją dėl tiekėjų įtraukimo į Sąrašą ar tiekėjų pašalinimą iš jo, visais atvejais yra atsakingi patys tiekėjai.</p>
Patikrinimas ir sankcijos	<p>Pirkimo dokumentuose ir pirkimo sutartyje turi būti nustatoma sąlyga tiekėjui visą dalyvavimo pirkime ir pirkimo sutarties vykdymo laikotarpį atitikti VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnyje nustatytus reikalavimus. Iki 2022 m. gruodžio 31 d. sudarytų pirkimo sutarčių, sukurtų dinaminį pirkimo sistemų ir preliminarių sutarčių atveju nuo 2023 sausio 1 d. pirkimo vykdytojai turi patikrinti, ar įmonės, kurios turėjo socialinės įmonės statusą, atitinka kurį nors iš VPĮ 23 / PĮ 35 straipsnio 1 dalies 3–5 punktuose nurodytą tiekėjų statusą.</p>

II Kiti pirkimų socialiniai aspektai

Svarbu: šioje Gairių dalyje pateikiami tam tikri socialiniai aspektai, kurie padidina pirkimo socialinį poveikį, tačiau tai nėra socialiniai kriterijai; pirkimo dokumentuose nenustačius socialinio (-ių) kriterijaus (-ų), kuriuo (-iais) sprendžiami socialiniai klausimai, pirkimas nebus priskiriamas SAP.

Tiekėjų pašalinimo pagrindai

Vadovaujantis VPĮ 46 straipsniu, tiekėjas **privalo būti pašalinamas** iš pirkimo procedūros už:

1. prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą arba pardavimą (VPĮ 46 straipsnio 1 dalies 7 punktą);
2. už įsipareigojimų, susijusių su mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, mokėjimu, nevykdymą pagal šalies, kurioje registruotas tiekėjas, ar šalies, kurioje yra perkančioji organizacija, reikalavimus (VPĮ 46 straipsnio 3 dalis);
3. perkančioji organizacija bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu, kai jis:

⁵² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/10910d705bfb11e79198fdb108a3753/asr>

- a) yra padaręs finansinės atskaitomybės ir audito teisės aktų pažeidimą⁵³ ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai;
- b) neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje. Taikant šį tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros pagrindą, vadovaujamosi Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje nustatytais terminais, juos skaičiuojant nuo Mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų padarymo dienos, tačiau visais atvejais šie terminai negali būti ilgesni negu 3 metai;
- c) yra padaręs draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme ar panašaus pobūdžio kitos valstybės teisės akte, pažeidimą ir nuo jo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai (VPĮ 46 straipsnio 4 dalies 7 punktą).

Tiekėjas **gali būti pašalintas** iš pirkimo procedūros, jeigu jis:

1. yra pažeidęs bent vieną iš **VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų**, kurį pirkimo vykdytojas gali įrodyti bet kokiais tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu pirkimo vykdytojas gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktą);
2. yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą (**išskyrus** 46 straipsnio 4 dalies 7 punktą nurodytą pažeidimą), dėl kurio pirkimo vykdytojas abejoja tiekėjo sąžiningumu ir šį pažeidimą gali įrodyti bet kokiais tinkamomis priemonėmis. Šiuo pagrindu pirkimo vykdytojas gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai (VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 3 punktą).

Siekiant didesnio pirkimo socialinio poveikio, rekomenduotina vykdant SAP taikyti VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktu nustatytą (neprivalomą) pašalinimo pagrindą.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punktą / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punktą nustato, kad pirkimo vykdytojai **turi siekti**, jog vykdant pirkimo sutartis būtų laikomasi aplinkos apsaugos, **socialinės ir darbo teisės įpareigojimų**, nustatytų Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede / PĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose.

Vadovaujantis VPĮ 35 straipsnio 2 punkto 7 dalimi/ PĮ 48 straipsnio 2 punkto 7 dalimi, vykdant tarptautinės vertės arba supaprastintą (išskyrus mažos vertės) pirkimą, **pirkimo dokumentuose privalo** būti nurodyta informacija apie tai, kad pirkimo vykdytojas gali nuspręsti nesudaryti pirkimo sutarties su ekonomiškai naudingiausia pasiūlymą pateikusių tiekėju, jeigu paaiškėja, kad pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.

Mažos vertės pirkimų atveju, vadovaujantis Tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“⁵⁴, minėtą informaciją perkančioji organizacija nurodo atsižvelgdama į savo poreikius ir pirkimo objekto specifiką. Perkantieji subjektai mažos vertės pirkimus atlieka vadovaudamiesi savo pasitvirtintu mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu.

VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte minimi **socialinės ir darbo teisės įpareigojimai, nustatyti Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje**, apima įpareigojimus darbo santykių/sąlygų, darbuotojų saugos ir sveikatos (toliau kartu – DSS), darbuotojų socialinio draudimo ir socialinės apsaugos, atstovavimo darbuotojų ir darbdavių interesams bei šių interesų ir bendrų sprendimų kolektyvinio gynimo, moterų ir vyrų lygybės dėl galimybių darbo rinkoje ir panašiose srityse. Taigi, vadovaujantis VPĮ 46 straipsnio 6 dalies 1 punktu, tiekėjas galėtų būti šalinamas iš pirkimo procedūros, jeigu:

- Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) nustatė, kad darbdavys (tiekėjas) padarė DSS teisės aktų pažeidimus, dėl kurių VDI inspektorius priėmė sprendimą sustabdyti darbus, ir (ar) nustatė, kad darbo vietose neįvertinta darbuotojų kritimo iš aukščio,

⁵³ Nepateikę finansinių atskaitų tiekėjai gali būti pašalinti iš pirkimo procedūros | Viešųjų pirkimų tarnyba (lv.lt)

⁵⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a0f25f005ca411e79198fdb108a3753/asr>

apsinuodijimo pavojingomis cheminėmis medžiagomis, galimo daiktų, krovinių kritimo, įrenginių virtimo, birių medžiagų ar grunto griūties rizika ir (ar) nenumatytos šios rizikos prevencijos ar mažinimo priemonės (*jeigu nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai*);

- tiekėjo įmonėje įvyko mirtinas ar sunkus nelaimingas atsitikimas darbe ar darbuotojui nustatyta ūmi profesinė liga, kuriuos sąlygojo darbdavio neįgyvendinti teisės aktų reikalavimai (*jeigu nuo nelaimingo atsitikimo darbe, ūmios profesinės ligos diagnozavimo ar pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip vieni metai*).

Šiuos DSS rodiklius pirkimo vykdytoji teikia VDI pagal prašymą, kuriame reikėtų nurodyti tikslų laikotarpį, per kurį padaryti pažeidimai ar įvykę įvykiai yra aktualūs.

Ypač rekomenduojama taikyti šį pašalinimo pagrindą viešojo pirkimo būdu įsigyjant statybos, remonto ir panašius darbus, tokiu būdu skatinant darbdavių atsakomybę DSS srityje ir taip prisidedant prie nelaimingų atsitikimų darbe prevencijos ir bendros DSS kultūros gerinimo.

Pirkimo vykdytojas pirmiausia priima sprendimą ar tiekėjo pašalinimas iš pirkimo procedūros būtų **proporcingas** vertinamam tiekėjo elgesiui (vertinama tais atvejais, kai pašalinimo pagrindas nustatytas pagal Įstatymo 46 straipsnio 4 ir 6 dalių nuostatas). Pirkimo vykdytojas privalo suteikti galimybę (išskyrus VPĮ 46 straipsnio 11 dalyje nurodytu atveju) pažeidimą padariusiam tiekėjui paaiškinti susidariusią situaciją, motyvuotai įrodyti, kad jis ėmėsi pakankamų „apsivalymo“ priemonių, ir, įvertinęs konkrečią situaciją, turi priimti motyvuotą sprendimą (daugiau informacijos apie tiekėjų „apsivalymą“ galite rasti [Procedūrų vadove](#)).

Neįprastai maža pasiūlyta kaina

Pirkime nustačius neįprastai mažą kainą ar sąnaudas, pirkimo vykdytojas pasiūlymą, kuriame nurodyta neįprastai maža kaina ar sąnaudos, **privalo atmesti** bet kuriuo iš šių atvejų:

1. dalyvis nepateikia tinkamų pasiūlytos mažiausios kainos ar sąnaudų pagrįstumo įrodymų;
2. pasiūlymas neatitinka VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų.

VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte / PĮ 66 straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodytas privalomas pagrindas atmesti tiekėjo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, kai tiekėjas nesilaiko aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų ES ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir VPĮ 5 priede / PĮ 7 priede nurodytose tarptautinėse konvencijose, *pavyzdžiui, tiekėjas, pateikdamas neįprastai mažos kainos pagrindimą nurodo, kad savo darbuotojams moka mažesnę nei nustatytas minimalus valandinis atlyginimas*. Šiomis nuostatomis siekiama įgyvendinti socialinius aspektus pirkimuose tiek nacionaliniu, tiek ES mastu. Svarbu, kad VPĮ 57 straipsnio 3 dalies 2 punkte / PĮ 66 straipsnio 3 dalies 2 punkte bei atitinkamai VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 2 punkte / PĮ 29 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytų imperatyvių normų pažeidimu laikomi ne tik pažeidimai, kurie buvo padaryti ES teritorijoje, bet ir kitose, ne ES valstybėse.

Plačiau apie neįprastai mažos kainos vertinimą skaitykite [Neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų nustatymo ir pagrindimo gairėse](#).

Rekomendacijos pasiūlymų vertinimui

Gairėse rekomenduojami atvejai, kuomet socialinis (-iai) kriterijus (-ai) vykdant SAP galėtų būti nustatyti kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kokybinis (-iai) vertinimo kriterijus (-ai).

Socialinį kriterijų nustačius kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kokybinį vertinimo kriterijų svarbu, kad atitinkamas reikalavimas ir jo reikšmė (laimėjusio tiekėjo pasiūlyta reikšmė) būtų perkelti į pirkimo sutartį ir vėliau realiai patikrinta, kaip tiekėjas jo (jų) laikosi.

Jei tiekėjai socialinio kokybės kriterijaus nepasiūlys, t. y. negaus už jį balų, ir pirkimo dokumentuose nebus nustatyta kitų privalomų socialinių kriterijų, tokiu atveju pirkimas nebus priskiriamas SAP, kadangi pirkimu nebus sprendžiamas socialinis klausimas.

Taikant kainos ir kokybės santykio kriterijų tiekėjų pasiūlymai turi būti vertinami atsižvelgiant į kainą arba sąnaudas ir kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, įskaitant kokybinius, aplinkosaugos ir (arba) socialinius kriterijus (VPĮ 55 straipsnio 1 dalies 1 punktą/ PĮ 64 straipsnio 1 dalies 1 punktą). Pavyzdžiui, tiekėjui gali būti skiriamas papildomas balas (arba skiriama piniginė reikšmė, kai pirkime taikoma „Kokybė į kainą formulė“⁵⁵), jeigu jis, pirkimo sutarties laimėjimo atveju, įsipareigos į pirkimo sutarties vykdymą įtraukti remiamus asmenis (asmenis su negalia, turinčius priklausomybių ir pan.), t. y. juos įdarbinti, o jeigu pas tiekėją tokie asmenys jau dirba – juos paskirti vykdyti pirkimo sutartį arba, vykdant sutartį, įsipareigos įgyvendinti priemonių, skirtų skatinti moterų ir vyrų lygybę, mažinti socialinę atskirtį ir pan.; jei tiekėjas sutarties vykdymo metu įsipareigos įgyvendinti pirkimo vykdytojo nustatytus papildomus prieinamumo reikalavimus – taikant šį kriterijų, pirkimo vykdytojai gali, pavyzdžiui, skirti papildomų balų (arba skirti piniginę reikšmę) tiekėjams, kurie projekto konkurso metu pasiūlys sprendinius, didinančius pastato prieinamumą visiems galutiniams naudotojams bei galimybę laisvai judėti pastate asmenims su negalia ir t. t.

Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su konkrečiomis perkamomis prekėmis, paslaugomis arba darbais. Balai (arba piniginės reikšmės) negali būti skiriami (arba atimami) vien dėl to, kad taikoma (arba netaikoma) įmonės socialinės atsakomybės politika.

Nustatant pasiūlymų vertinimo kriterijus, turi būti atsižvelgiama į konkretaus pirkimo pobūdį, sudėtingumą, pirkimo vykdytojo poreikius ir rinkos tyrimų, įskaitant rinkos konsultacijų (jei tokios buvo vykdytos konkrečiu atveju) rezultatus ir pan. Pasirinkti pasiūlymų vertinimo kriterijai turi atitikti reikalavimus: pirma, kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu; antra, kriterijai turi būti objektyvūs, aiškūs, neturi pirkimo vykdytoju suteikti neribotos pasirinkimo laisvės ir turi užtikrinti veiksmingą konkurenciją. Bet kuriuo atveju tokie kriterijai turi neprieštarauti nė vienam iš VPĮ 17 straipsnyje / PĮ 29 straipsnyje įtvirtintų principų. Pasirenkant pasiūlymų vertinimo kriterijus turėtų būti siekiama socialinių klausimų sprendimo. Be to, pasiūlymų vertinimo kriterijai bet kuriuo atveju privalo būti įtvirtinti pirkimo sąlygose ir užtikrintas sąsajumas su sutarties vykdymu. Socialiniai pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, t. y. su siūlomo pirkimo objekto savybėmis, o ne su tiekėjo savybėmis (kad ir kokios geros jos būtų).

Būtų netinkama skirti balų (arba skirti pinigines reikšmes) remiantis veikla, kurią pirkimo dalyviai vykdo pagal kitas sutartis.

Papildomi balai ((arba piniginės reikšmės) negali būti suteikiami (arba atimami) už tai, kad „tiekėjas yra socialiai atsakinga įmonė“, ar tiekėjo veikloje taikoma bet kokia socialinės atsakomybės politika. Pasiūlymų vertinimo kriterijai turi būti susiję su pirkimo objektu, o tai reiškia, jog turi būti vertinama, ką tiekėjas siūlo taikyti konkrečios sutarties, kuriai sudaryti vykdomas pirkimas, vykdymo metu. Negali būti vertinami ir skiriami kokybės balai (arba piniginės reikšmės) už tai, kad tiekėjas laikosi privalomų teisės aktų reikalavimų, pavyzdžiui moka minimalų atlyginimą ir pan.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tiekėjo taikoma politika (pavyzdžiui įdiegti ir veikloje taikomi socialinės atsakomybės standartai, visiems darbuotojams mokamas atlyginimas ir pan.), kuri nėra specifiskai skirta konkrečios pirkimo sutarties įgyvendinimui, nelaikoma susijusia su pirkimo objektu. Vis dėlto įmonės socialinės atsakomybės politika gali būti pateikiama kaip įrodymas dėl konkretaus pirkimo dalyvių įsipareigojimo pasiūlymų vertinimo kriterijų atžvilgiu.

⁵⁵ Plačiau apie šios formulės taikymą https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/darbu_1_priedas_en_kriterijai.pdf

Pirkimo vykdytojas, nusprendęs pirkime nustatyti socialinį pasiūlymų vertinimo kriterijų, aiškiai ir nedviprasmiškai pirkimo dokumentuose turi nurodyti vertinimo kriterijus, jų vertinimo tvarką (pavyzdžiui, kaina, socialiniai kriterijai ir kt.), kiekvieno jų lyginamuosius svorius (arba pinigines reikšmes) ir kontrolę sutarties vykdymo metu. Atkreipiame dėmesį, kad VPĮ / PĮ nenustato šių duomenų patikrinimo mechanizmo, todėl, atsižvelgiant į kiekvieno konkretaus pirkimo ar konkrečios sutarties aplinkybes bei paties pirkimo vykdytojo galimybes sėkmingai patikrinti gautus duomenis, reikia apgalvoti ir nustatyti sutarties vykdymo metu galiosiantį tikrinimo mechanizmą (pavyzdžiui, tikrinimo būdą, dažnumą ir pan.), taikomas sankcijas, t. y. visą tvarką nustato pats pirkimo vykdytojas pirkimo dokumentuose.

Atkreipiame dėmesį, kad su tiekėjų kvalifikacija susiję pasiūlymų vertinimo kriterijai gali būti nustatyti tik vertinant pirkimo sutarčiai įvykdyti paskirtų **specialistų** (bet ne paties tiekėjo kaip įmonės) kvalifikaciją ir patirtį, kai tai daro reikšmingą įtaką pirkimo sutarties įvykdymo kokybei ir paslaugų suteikimo terminams.

Socialinį kriterijų nustatant kaip ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kokybės kriterijų, pirkimo vykdytojai gali naudoti bet kurią ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo apskaičiavimo formulę iš [Tarnybos parengtoje skaičiuoklėje](#) pateikiamų bei dokumente „[Ekonominio naudingumo skaičiuoklėje pateiktų formulių aprašymai](#)“ aprašytų formulių. Rekomenduojama kainos ir kokybės kriterijams apskaičiuoti nustatyti absoliutines formules, pagal kurias skiriami balai priklauso tik nuo paties vertinamo pasiūlymo (nelyginant pasiūlymų tarpusavyje). Daugiau informacijos apie ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus ir jų nustatymą galima rasti [Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairėse](#).

Rekomendacijos pirkimo sutarčių priežiūrai

Siekiant užtikrinti socialinių kriterijų realų įgyvendinimą turi būti skiriamas dėmesys tinkamam sutarties administravimui ir vykdymo stebėsenai.

Pirkimo vykdytojas sutarties vykdymo metu turi užtikrinti tinkamą jos priežiūrą, t. y. pirkimo dokumentuose ir / ar sutartyje nusistatyti aiškų, tikslų ir nedviprasmišką socialinio (-ių) kriterijaus (-ų) vertinimo ir užtikrinimo mechanizmą. Priešingu atveju pirkimo sąlygose pirkimo vykdytojo keliami reikalavimai tiekėjams dėl socialinių kriterijų įgyvendinimo gali likti tik deklaratyvūs teiginiai.

Pirkimo sutartyje turi būti nustatoma nurodytų socialinių kriterijų įgyvendinimo ir tikrinimo eiga. Vien tik deklaratyvus reikalavimas, jog tiekėjas užtikrina pirkimo sąlygose (ar sutarties sąlygose) nurodytus socialiai atsakingo elgesio aspektus, neužtenka. Pirkimo vykdytojo pareiga kontroliuoti, kaip tiekėjas laikosi savo įsipareigojimų, kuriuos nurodė teikdamas pasiūlymą (*pavyzdžiui nusamdyti tam tikrą skaičių darbuotojų su negalia, taikyti šeimoms ir darbo įsipareigojimų derinimo priemones, įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama skatinti lygybę ir pan.*) arba įsipareigoja įgyvendinti vykdydamas pirkimo sutartį (kai socialiniai reikalavimai nustatomi kaip sutarties vykdymo sąlygos). Tam būtina minėtus konkrečius laimėjusio tiekėjo įsipareigojimus (jei juos nurodyti buvo reikalaujama pasiūlyme) įtraukti į sutartį ir nustatyti jų patikrinimo tvarką.

Pavyzdžiui, jei sutarties projekte nurodyta, kad pirmaisiais sutarties vykdymo metais turi būti sukuriami bent viena pameistrystės vieta, o laimėjęs tiekėjas siūlo tris pameistrystės vietas, į sutartį turi būti įtrauktas pastarasis trijų vietų skaičius.

Siekdamas įgyvendinti tinkamą kontrolę pirkimo vykdytojas turi sutartyje nustatyti reikalavimus tiekėjui teikti informaciją apie sutarties nuostatų, kuriose nustatyti socialiniai aspektai, įgyvendinimą. Sutartyje taip pat turėtų būti nurodyta, kad pirkimo vykdytojui kilus abejonių, šis turi teisę kreiptis į atitinkamą informaciją valdančias valstybės institucijas dėl informacijos gavimo (nepažeisdamas asmens duomenų apsaugos taisyklių). Tačiau būtina atsižvelgti į proporcingumo principą – nenustatyti tiekėjui pernelyg sudėtingų ar brangiai kainuojančių stebėsenos reikalavimų (pavyzdžiui, itin dažno pažymų, ataskaitų ar oficialių dokumentų teikimo). Reikalavimai turėtų sudaryti galimybę juos skaidriai ir veiksmingai patikrinti.

Sutartyje pirkimo vykdytojas turi nustatyti sankcijas tiekėjui už pirkimo dokumentuose nustatyto socialinio kriterijaus nevykdymą ar netinkamą vykdymą. Sankcijos turi atgrasinti tiekėją nuo socialinio kriterijaus nevykdymo, todėl pirkimo vykdytojai rekomenduojama sutartyje nustatyti tiekėjui baudą, pavyzdžiui [x proc.] (*pirkimo vykdytojas nurodo konkretų mato vienetą ir dydį*) nuo pradinės sutarties vertės be PVM arba nustatyti baudos dydį, kuris būtų proporcingai skaičiuojamas nuo įvykdytos sutarties kainos dalies, kuriai nebuvo taikomi tiekėjo pasiūlyme nustatyti įsipareigojimai. Taip pat gali būti nustatytos netesybų „lubos“, kurias pasiekus ir neištaisius trūkumų, laikoma, jog tiekėjas įvykdė esminį sutarties pažeidimą, pavyzdžiui, priskaičiuotų netesybų už vėlavimą suma viršija [20 (dvidešimt) proc.] (*arba kitas pirkimo vykdytojo nurodytas skaičius*) pradinės sutarties vertės arba tiekėjui [x kartų] skiriama bauda, kurios bendra suma pasiekia [x proc.] (*pirkimo vykdytojo nurodo mato vienetą ir dydį*) nuo pradinės sutarties vertės (be PVM).

Sudarant pirkimo sutartį, joje įrašomi **subtiekėjai**, jeigu vykdant pirkimo sutartį jie pasitelkiami, jų prievolės pagal sutartį, pavyzdžiui, kiek remiamų asmenų įdarbins subtiekėjas, ar subtiekėjas įsipareigoja taikyti lygių galimybių priemonės ir kt., subtiekėjų keitimo tvarka.

Sutarties projekte turi būti tiksliai ir aiškiai nurodyta, kiek kartų, kokiu laiku ir dažnumu, tiekėjui reikės atlikti priimtus socialinius įsipareigojimus, pateikti tai įrodančius dokumentus, kaip ir kokiomis priemonėmis bus matuojamas ar įvertinamas tarpinis ir (ar) galutinis rezultatai.

Nuorodos

Vykdamas pirkimus turi būti vadovaujamas šių **TDO konvencijų**⁵⁶ nuostatomis (VPĮ 5 / PĮ 7 priedas):

1. TDO 1930 m. birželio 10 d. konvencija Nr. 29 dėl priverstinio ar privalomojo darbo.
2. TDO 1948 m. birželio 17 d. konvencija Nr. 87 dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo.
3. TDO 1949 m. liepos 1 d. konvencija Nr. 98 dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo.
4. TDO 1951 m. birželio 29 d. konvencija Nr. 100 dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą.
5. TDO 1957 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 105 dėl priverstinio darbo panaikinimo.
6. TDO 1958 m. birželio 25 d. konvencija Nr. 111 dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje.
7. TDO 1973 m. birželio 26 d. konvencija Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus.
8. TDO 1999 m. birželio 17 d. konvencija Nr. 182 dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotinių veiksmų tokiam darbui panaikinti.

Nustatant **prieinamumo ir tinkamumo visiems naudotojams reikalavimus** techninėse specifikacijose, aktualūs **standartai** (nebaigtinis sąrašas):

1. *LST EN 81-70:2021+A1:2022* Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Specialusis keleivinių ir krovinių-keleivinių liftų pritaikymas. 70 dalis. Liftų prieinamumas asmenims, įskaitant neįgaliuosius arba lygiavertės;
2. *LST EN 81-82:2013* Liftų konstravimo ir įrengimo saugos taisyklės. Naudojami liftai. 82 dalis. Asmenų, įskaitant neįgaliuosius, prieinamumo prie naudojamų liftų pagerinimo taisyklės arba lygiavertės;
3. *LST EN 301 549 V1.1.2:2015* Prieinamumo reikalavimai, skirti viešiesiems IRT produktų ir paslaugų pirkimams Europoje arba lygiavertis;
4. *LST EN 301 549 V3.2.1:2021* IKT produktų ir paslaugų prieinamumo reikalavimai arba lygiavertis;
5. *LST EN 16586-1:2017* Geležinkelio taikmenys. Projektavimas, skirtas sumažėjusio judumo asmenims. Riedmenų prieinamumas riboto judumo asmenims. 1 dalis. Įlipimo ir išlipimo laipteliai arba lygiavertis;
6. *LST EN 16586-2:2017* Geležinkelio taikmenys. Projektavimas, skirtas sumažėjusio judumo asmenims. Riedmenų prieinamumas riboto judumo asmenims. 2 dalis. Pagalbinės įlaipinimo ir išlaipinimo priemonės arba lygiavertis;

⁵⁶ Ratifikuotos TDO konvencijos, <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-es/tarptautines-organizacijos/tdo/ratifikuotos-tdo-konvencijos>

7. *LST EN 17161:2019* Tinkamumas visiems. Produktų, prekių ir paslaugų prieinamumas pagal tinkamumo visiems požūrį. Naudotojų rato plėtimas arba lygiavertis;
8. *LST EN 17210:2021* Apstatytosios aplinkos prieinamumas ir naudojimo patogumas. Funkciniai reikalavimai arba lygiavertis;
9. *LST EN 62944:2017* Garso, vaizdo bei multimedijos sistemos ir įranga. Skaitmeninės televizijos prieinamumas. Funkcijų aprašai (IEC 62944:2016) arba lygiavertis;
10. *LST EN 63080:2018* Prieinamumo terminai ir apibrėžtys (IEC 63080:2017) arba lygiavertis;
11. *LST EN IEC 63008:2020* Buitiniai ir panašios paskirties elektriniai prietaisai. Valdymo elementų, durelių, dangčių, ištraukiamų elementų ir rankenų prieinamumas (IEC 63008:2020) arba lygiavertis;
12. *LST EN ISO 9241-20:2022* Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 20 dalis. Prieinamumas atsižvelgiant į ergonomikos reikalavimus ISO 9241 serijos standartuose (ISO 9241-20:2021) arba lygiavertis;
13. *LST EN ISO 9241-171:2008* Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 171 dalis. Programinės įrangos prieinamumo vadovas (ISO 9241-171:2008) arba lygiavertis;
14. *LST EN ISO 9241-971:2022* Žmogaus ir sistemos sąveikos ergonomika. 971 dalis. Lytėjimu pagrįstų interaktyviųjų sistemų prieinamumas (ISO 9241-971:2020) arba lygiavertis;
15. *LST EN ISO 21801-1:2021* Kognityvinis prieinamumas. 1 dalis. Bendrosios gairės (ISO 21801-1:2020) arba lygiavertis
16. *LST EN ISO 21801-2:2023* Kognityvinis prieinamumas. 2 dalis. Ataskaitos (ISO 21801-2:2021) arba lygiavertis;
17. *LST EN ISO 21802:2021* Pagalbinės priemonės. Kognityvinio prieinamumo gairės. Kasdienis laiko planavimas (ISO 21802:2019) arba lygiavertis;
18. *LST ETSI ES 202 915-14 V1.2.1:2007* Atviroji paslaugų prieiga. Taikomųjų programų sąsaja. 14 dalis. Buvimo ir prieinamumo valdymo paslaugos išgalių požymis (Parlay 4) arba lygiavertis;
19. *LST ETSI ES 203 915-14 V1.1.1:2007* Atviroji paslaugų prieiga. Taikomųjų programų sąsaja. 14 dalis. Buvimo ir prieinamumo valdymo paslaugos išgalių požymis (Parlay 5) arba lygiavertis.

Tarnybos puslapyje patalpintos metodinės priemonės:

[Asmens duomenų apsauga vykdant pirkimus. Gairės \(2020 m.\)](#)

[Socialinių aspektų įtraukimo į viešuosius pirkimus vadovas \(2021 m.\)](#)

[Socialiai atsakingi pirkimai, mokomoji medžiaga](#)

[Socialinis pasiūlymų vertinimo kriterijus | Viešųjų pirkimų tarnyba \(lrv.lt\)](#)

[Tiekejų etikos kodeksas.pdf \(lrv.lt\)](#)

[ENPV_gaires.pdf \(lrv.lt\)](#)

<https://vedlys.vpt.lt/>

[Pašalinimo pagrindų pavyzdinė lentelė \(atnaujinimas\) | Viešųjų pirkimų tarnyba \(lrv.lt\)](#)

[Proceduru_vadovas.pdf \(lrv.lt\)](#)

[Rinkos_konsultaciju_gaires.pdf \(lrv.lt\)](#)

Naudingos nuorodos:

<https://www.lygybesplanai.lt/lygiu-galimybiu-politika/>

<https://lygybe.lt/lt/lygiu-galimybiu-liniuote/>

[Transformacija i darnia imone_metodine priemone.pdf \(lrv.lt\)](#)

[VTAI metodika.pdf \(lrv.lt\)](#)

<https://www.fairtrade.lt/fairtrade-lietuvoje/>

<https://www.fairtrade.net/act/mark-use-guidelines>

[Welcome | The National Agency for Public Procurement \(upphandlingsmyndigheten.se\)](#)

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

[Rekomendacijos daugiasalems imonems_LT.pdf \(lrv.lt\)](#)

Dokumento versijos

Versija	Data	Pastabos, papildoma informacija
1.	2023-10-18	Pradinė dokumento versija.